

TILASTOTIETOA LÄHISUHDEVÄKIVALLASTA

Helsingissä lähisuhteissa vuonna 2015 tapahtuneiden epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen eteneminen rikosprosessissa

Matias Hietala ja Milja Järvenpää

11/2018

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Matias Hietala ja Milja Järvenpää		Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
Tilastotietoa lähisuuhdeväkivallasta - Helsingissä lähisuhteissa vuonna 2015 tapahtuneiden epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen eteneminen rikosprosessissa		Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto	
Jenna-Lotta Perkiökangas ja Pauliina Potila		Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä			
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tilastotietoa lähisuhteissa tapahtuneiden lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen etenemisestä rikosprosessissa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, missä suhteessa lähisuhteissa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt ja pahoinpitelyt päättyvät syyksi lukevaan tuomioon käräjäoikeudessa.</p> <p>Tutkimusaineistona käytimme Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleita rikosilmoituksia lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen osalta. Tutkimusaineistomme sisältää yhteensä 1047 rikosilmoitusta, jotka sisältävät 1507 lievää pahoinpitelyä ja pahoinpitelyä. Opinnäytetyössä käytettiin oikeusdogmaattista tutkimusmenetelmää ja varsinainen tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tapaustutkimuksena. Tutkimuksen tulokset on havainnollistettu kuvaajien ja taulukoiden avulla.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten mukaan 1507 Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltayksikköön vuonna 2015 tutkittavaksi tulleista epäillyistä lievistä pahoinpitelyistä ja pahoinpitelyistä syyksi luettiin käräjäoikeudessa 272. Tutkimuksemme perusteella lievien pahoinpitelyjen osalta noin kymmenen prosenttia rikosnimikkeistä eteni syyksilukuun asti, kun taas pahoinpitelyjen osalta syyksilukuun eteni 19 prosenttia tutkimusaineistomme rikosnimikkeistä.</p>			
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)	
60	Marraskuu 2018	Amk2016ONT	
Avainsanat			
Lähisuuhdeväkivalta, lievä pahoinpitely, pahoinpitely, rikosprosessi, sovittelu			

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
1.1 Aiheen esittely.....	4
1.2 Tutkimuksen ja tutkimusmenetelmien esittely.....	5
1.3 Opinnäytetyön tekeminen	6
2 TUNNUSMERKISTÖ JA SYYTEOIKEUS LÄHISUHTEESSA	7
2.1 Pahoinpitely	7
2.2 Lievä pahoinpitely	8
2.3 Syyteoikeus	8
2.4 Syyteoikeuden muutoksesta.....	9
3 LÄHISUHDEVÄKIVALTA	11
3.1 Lähisuhdeväkivallan vähentämisen tavoite	11
3.2 Helsingin Poliisilaitoksen Läheisväkivaltaryhmä	12
4 LÄHISUHDEVÄKIVALLAN RIKOSPROSESSI.....	14
4.1 Esitutkinnan aloittaminen ja toimittaminen.....	15
4.2 Poliisin tekemät päätökset esitutkinnan lopettamisesta.....	16
4.3 Esitutkinnan rajoittaminen	17
4.4 Syyttäjän syyteharkinta.....	18
4.5 Oikeudenkäynti rikosasioissa.....	19
4.6 Sovittelu lähisuhdeväkivaltarikoksissa.....	20
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1 Tutkimusaineisto	23
5.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset.....	24
5.3 Tutkimusaineiston käsittelyn työvaiheet	26
6 TULOKSET.....	30
6.1 Kokonaismäärä rikosilmoituksittain.....	31
6.2 Syyttäjälle esitutkintapöytäkirjoina syyteharkintaan edenneet rikosilmoitukset	35
6.3 Lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeiden kokonaismäärä.....	36
6.4 Suhde syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden ja esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosnimikkeiden välillä	38
6.5 Syyttäjälle syyteharkintaan edenneet rikosnimikkeet.....	40
6.6 Käräjäoikeuden päätökset	43
6.7 Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden päätöspäätökset.....	46
6.8 Rikosprosessin kokonaiskuva	49
6.9 Tutkimuksen luotettavuus.....	52
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	54
LÄHTEET	57

KUVIOT JA TAULUKOT	60
---------------------------------	-----------

1 JOHDANTO

Lähisuhdeväkivalta on edelleen ajankohtainen ongelma myös Suomessa. Lähisuhdeväkivalta on aika ajoin esillä mediassa, sitä on tutkittu ja siitä on kirjoitettu kirjallisuudessa eri näkökulmien kautta. Vuonna 2017 tilastokeskuksen tietojen mukaan viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa uhreja oli noin 8300. Lähisuhdeväkivaltaa pyritään vähentämään Suomessa ja sen uhreille pyritään saamaan parempia palveluja viranomaisten ja järjestöjen tiiviin yhteistyön tuloksena. Palvelujen parantamisen tavoitteen takana on ollut vuonna 2015 voimaan tulleiden Euroopan unionin rikosuhridirektiivin ja Istanbulin sopimuksen velvoitteet. Tilastokeskuksen mukaan vuodesta 2016 uhrien lukumäärä on pienentynyt 5,4 prosenttia vuoteen 2017. (Ahola & Ahola, 2016, 7; Tilastokeskus 2018.)

Opinnäytetyössämme tutkimme Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleiden lievien pahoinpitelyiden ja pahoinpitelyiden etenemistä rikosprosessissa. Rikosprosessin tarkoituksena on rangaistusvastuun toteuttaminen laajasta näkökulmasta katsottuna. Laajalla näkökulmalla tarkoitetaan, että tarkoituksena ei ole vain syyllisyyden osoittaminen, vaan selvittää myös esitutkinnassa yksittäistapauksissa epäillyn mahdollinen syyttömyys tai epäillyn rikoksen rikostunnusmerkistön toteutumattomuus. (Helminen ym. 2012, 16.)

Valitsimme tämän opinnäytetyömme aiheeksi, koska aiheen tilastotiedolle oli Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmän mukaan tarvetta. Lisäksi motivaatiota aiheeseen lisäsi se, ettei kyseistä tutkimusta ole tehty aiemmin ja se, että aihe on moninaisuudessaan mielenkiintoinen. Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmän ryhmänjohtaja, rikosylikonstaapeli Marja Vuennolta (2018) saimme työllemme seuraavat innoittavat saatesanat:

Tervehdin ilolla Milja Järvenpään ja Matias Hietalan opinnäytetyön aihetta, sillä poliisin tietoon tulleesta lähisuhdeväkivallasta on hyvin vähän tutkittua tietoa. Se on erikoista siihen nähden, kuinka vilkasta keskustelua aiheesta aika ajoin yhteiskunnassa käydään. Osa keskustelijoista lähestyy aihetta hyvin kapeasta näkökulmasta tai pelkistä mielikuvista käsin. Poliisin tulisi pitäytyä faktoissa, mutta näppituntumalla joudutaan menemään, koska tutkittua tietoa ei ole. Olen törmännyt tähän viimeksi toimiessani työryhmässä, joka selvittää lähisuhdeväkivaltarikosten soveltuvuutta sovitteluun. Keskustelua varten olisi hyvä olla tutkimustietoa lähisuhdeväkivaltarikosten etenemisestä rikosprosessissa.

Toivottavasti tietojärjestelmät niin poliisissa, syyttäjälaitoksessa kuin tuomioistuimessakin ovat tulevaisuudessa sellaiset, että tämänkaltaisen tutkimuksen tekeminen ei olisi niin isotöistä, kuin se on Miljan ja Matiaksen työssä ollut.

1.1 Aiheen esittely

Lähisuhdeväkivallan käsite on laaja ja sisältää erilaisia muotoja niin asianosaisten välille määritellyn lähisuhteen kuin väkivallan tekotapojen osalta. Rajasimme tutkimuksemme väkivallan tekotapoina koskemaan lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn sisältämiä epäiltyjä rikoksia. Rikoslain (RL 19.12.1889/39) 3 luvun 1 pykälän mukaan yksi rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä on laillisuusperiaate, jonka mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka on tekohetkellä laissa säädetty rangaistavaksi. Lisäksi lakiin on perustuttava rangaistus sekä muu rikosoikeudellinen seuraamus. Rikoslain 3 luvun mukaan rangaistusvastuun edellytyksinä ovat 15 vuoden vastuikäraja, syyntakeisuus ja syyksiluettavuus. Syyksiluettavuuden käsite sisältää rikoslain 3 luvun 5 pykälän mukaan tahallisuuden ja erikseen lain kohdissa säädettyä tuottamuksen.

Tutkimusaineistoomme peilaten rikosoikeudellisen vastuun ja rangaistusvastuun huomioimme opinnäytetyömme tietoperustassa esittelemällä lievien pahoinpitely- ja pahoinpitelyrikosten rikostunnusmerkistöt ja niiden täyttymiseen vaadittavan vaatimuksen tahallisuudesta. Tuomme opinnäytetyömme tietoperustassa esille syyteoikeuden kautta sen, miten lähisuhde määritellään laissa. Lisäksi tarkastelemme syyteoikeuteen vuonna 2011 voimaantulleen muutoksen avulla, mihin asioihin on lain esitöissä kiinnitetty huomiota ja miksi lähisuhdeväkivallan syyteoikeutta lievän pahoinpitelyn osalta on muutettu.

Lähisuhdeväkivaltaa yleisesti on käsitelty kirjallisuudessa laajasti erilaisten näkökulmien kautta. Esitämme opinnäytetyössämme lyhyesti erilaisia katsantokantoja lähisuhdeväkivallan muotoihin sekä tilastotietoa lähisuhdeväkivallasta Suomessa. Lisäksi koimme tarpeelliseksi tuoda tietoperustassa esille valtioneuvoston asetuksen tavoitteen lähisuhdeväkivallan vähentämiseksi. Tavoitteeseen on sisällytetty tiedon lisäämiseen pyrkiviä toimenpiteitä muun muassa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan tilastotiedon keräämisen parantamiseksi. Tämän tavoitteen taustalla on Istanbulin sopimus, josta myös kerromme tarkemmin tämän aiheen yhteydessä.

Tutkimuksemme rajautuu Helsingin poliisilaitoksen lähisuhdeväkivaltarikostutkintaan ja koimme tämän vuoksi aiheelliseksi esitellä tarkemmin Helsingin poliisilaitoksella toimivan läheisväkivaltaryhmän opinnäytetyömme lähisuhdeväkivaltaa esittelevässä osiossa. Tuomme esiin ryhmän taustaa, toimintaa ja ryhmän tutkinnanjohtajana useita vuosia toimineen rikosylikomisario Juhani Vuorisalon mietteitä lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinnan haasteista.

Pyrimme opinnäytetyössämme käyttämään lähteenä lähisuhdeväkivallasta kirjoitettua mahdollisimman ajankohtaista kirjallisuutta ja haastattelimme myös henkilölähteinä Juhani Vuorisalon lisäksi useita vuosia Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmässä työskennelleitä rikosylikonstaapeli Marja Vuentoa sekä rikosylikonstaapeli Maarit Purolinnaa. Helsingin syyttäjäviraston kihlakunnansyyttäjä Nina Keskinen oli suuressa roolissa tutkimuksessamme keräämällä meille tiedot tutkimusaineistomme syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden esitutkintapöytäkirjojen sisältämien epäiltyjen lievien pahoinpitely- ja pahoinpitelyrikosten etenemisestä rikosprosessissa.

1.2 Tutkimuksen ja tutkimusmenetelmien esittely

Valitsimme opinnäytetyöhön oikeusdogmaattisen tutkimusmenetelmän. Oikeusdogmaattisella tutkimuksella selvitetään ja systematisoidaan voimassa olevan oikeuden sisältö (Husa ym. 2005, 13). Käytimme muun kirjallisuuden ja henkilölähteiden lisäksi tietoperustana oikeuskirjallisuutta, ajantasaista lainsäädäntöä sekä sen muutoksia. Keräsimme tietoperustamme mielestämme oleelliset asiat rikoksesta ja rikosprosessista lähisuhdeväkivallan, ja tarkemmin lähisuhteessa tapahtuneen lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn, näkökulmasta. Tuomme esiin myös sovittelun rikosprosessissa, sillä se liittyy välillisesti joihinkin päätösperusteista ja sitä kautta tutkimustulostemme analysointiin.

Varsinaisesti opinnäytetyössämme tutkimaamme poliisin tietoon tulleiden lähisuhteissa tapahtuneiden lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen etenemisestä rikosprosessissa emme löytäneet aiempaa tutkimustietoa. Toteutimme tutkimuksemme kvantitatiivisena tutkimuksena, jonka tarkoituksena oli selvittää tutkimusaineistomme epäiltyjen rikosten rikosprosessien päätösvaiheita. Tutkimme aineistoa sekä rikosilmoituksittain että rikosnimikkeittäin. Luettavuutta helpottaaksemme havainnollistimme tuloksia erilaisten taulukoiden sekä sektori-, pylväs- ja palkkikuvaajien avulla.

Keskityimme tutkimuksessamme etsimään vastausta siihen, kuinka suuri osa aineistomme rikosnimikkeistä päätettiin muutoin esitutkinnassa ennen varsinaista syyteharkintaa ja toisaalta, kuinka suuri osa niistä eteni syyttäjälle syyteharkintaan ja siitä edelleen syytteeseen. Lisäksi halusimme selvittää, kuinka moneen aineistomme rikosnimikkeisiin käräjäoikeus antoi syyksi lukevan tuomion. Myös päätöspäätökset, joilla rikosprosessin eteneminen oli mahdollisesti päätetty, kiinnosti meitä tutkimuksessamme.

1.3 Opinnäytetyön tekeminen

Jaoin opinnäytetyömme työvaiheita seuraavasti. Milja Järvenpää suoritti osan harjoittelustaan Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmässä, joten Järvenpään oli luontevaa hoitaa yhdyshenkilöt Helsingin poliisilaitoksen suunnalta. Järvenpäällä on Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden tradenomien tutkinto sekä työkokemusta taloushallinnosta ja sitä kautta Excel-ohjelmiston käytöstä. Tämän vuoksi Järvenpää käsitteli ja laski saamamme tutkimusaineiston Excel-ohjelmiston avulla. Matias Hietala otti yhteyttä Helsingin syyttäjävirstoon ja hoiti tutkimustamme varten yhteyshenkilön syyttäjävirston taholta. Hietala tuotti Järvenpään laskemista tuloksista kuvaajat opinnäytetyöhön havainnollistamaan saatuja tuloksia.

Tutkimukseemme tarvittavat haastattelut ja tapaamiset hoidimme yhdessä. Yhteistyössä pohdimme tutkimuksen tavoitteet, teimme rajaukset ja valitsimme tutkimusmenetelmän. Opinnäytetyömme kirjoitimme pääsääntöisesti yhdessä. Ajoittain teimme kirjoitustyötä myös yksittäin, mutta kävimme aina yhdessä läpi vielä yksinkirjoitetut kohdat ja muokkasimme tekstin valmiiseen muotoon. Tutkimuksen tulosten analysoinnin sekä johtopäätökset keskustelimme läpi ennen kirjoitustyötä. Kokonaisuutena työmäärä jakaantui mielestämme luonnollisesti puoliksi.

2 TUNNUSMERKISTÖ JA SYYTEOIKEUS LÄHISUHTEESSA

Tutkimustulosten kannalta on huomionarvoista ymmärtää tutkimuksen kohteena olleiden lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikostunnusmerkistö sekä syyteoikeus ja siihen liittynyt lakimuutos. Lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikostunnusmerkistö määritellään rikoslaissa. Tunnusmerkistön täytyminen arvioidaan tapauskohtaisesti rikosprosessissa.

Lievään pahoinpitelyyn kuin myös pahoinpitelyyn syyllistyminen edellyttää tahallisuutta. Tahallisuuden alin aste riittää tunnusmerkistön täyttymiseen (Frände ym. 2014, 233). Tahallisuuden alimpana rajana pidetään todennäköisyystahallisuutta, joka määritellään siten, että vastaako kyseessä olevan rikoksen tunnusmerkistön toteutuminen sitä, mitä tekijä on teon hetkellä pitänyt varsin todennäköisenä. Varsin todennäköisen rajaa voidaan puolestaan määritellä siten, että pitikö tekijä seurauksen tapahtumista todennäköisempänä vaihtoehtona kuin seurauksen syntymättä jäämistä. Tahallisuuden alimman asteen täyttymisessä ei riitä se, että tekijän olisi pitänyt tietää todennäköisyys tunnusmerkistön täyttymiseen vaan tekijällä tulee olla myös todellinen käsitys asiasta. Tilannetta arvioidaan tekijän näkökulmasta ja tekohetken tilanteessa. (Rantala ym. 2014, 13.)

2.1 Pahoinpitely

Pahoinpitelyrikos määritellään rikoslain (RL 19.12.1889/39) 21 luvun 5 pykälässä seuraavanlaisella tavalla: Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pahoinpitelyn teonkuvaus on rikoslaissa kaksiosainen. Pahoinpitelyyn voi syyllistyä tekemällä ruumiillista väkivaltaa. Vaikutuksia tai seurauksia ei edellytetä fyysistä väkivaltaa sisältävässä pahoinpitelyssä. Yleisiä tekotapoja ovat kuristaminen, potkiminen tai nyrkein lyöminen. Pahoinpitelyyn voi syyllistyä myös lievempien tekotapojen myötä, joihin lukeutuu esimerkiksi töniminen ja käsiksi käyminen. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 85.) Lisäksi riuhtominen, tukistaminen ja hiusten leikkaaminen voivat olla tekotapoina pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttäviä (Lappi-Seppälä ym. 2008, 505).

Pahoinpitelyyn voi syyllistyä myös tekotavalla, jota arvioidaan teon seuraamusten kautta. Pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttämiä seuraamuksia voi olla esimerkiksi toisen terveyden vahingoittaminen ja kivun aiheuttaminen muuten kuin ruumiillista väkivaltaa käyttämällä. Toisen saattaminen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan voidaan määritellä myös pahoinpitelyksi. Tunnusmerkistö ottaa huomioon myös henkisen väkivallan, mutta rangaistavuuden edellytys on, että teosta aiheutuu laissa tarkoitettu seuraus. Lähinnä tällainen seuraus on psyykkisen terveyden vahingoittuminen. Näyttökysymys henkisen väkivallan osalta on haastava, sillä syy-yhteys ja tahallisuus täytyy näyttää toteen. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 86.)

2.2 Lievä pahoinpitely

Suomen rikoslain (RL 19.12.1889/39) 21 luvun 7 pykälässä lievä pahoinpitely määritellään seuraavasti. Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

Teko luokitellaan lieväksi pahoinpitelyksi kokonaisarvostelun perusteella. Kokonaisarvostelua tehtäessä kiinnitetään huomiota muun muassa väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen ja terveyden vahingoittamisen vähäisyyteen. Teko voidaan toisaalta arvioida myös lieväksi pahoinpitelyksi, mikäli teko on tekotavaltaan arvioiden vähäinen. Esimerkiksi tönimiset joiden seurauksena uhri on kaatunut ja loukannut itsensä voidaan arvioida lieväksi pahoinpitelyksi. (Lappi-Seppälä ym. 2008, 515-516.)

2.3 Syyte oikeus

Rikoslain (RL 19.12.1889/39) 21 luvun 16 pykälän 2 kohdassa syyteoikeudesta tarkennetaan, että syyttäjä saa nostaa syytteen lievästä pahoinpitelystä, jos teko on kohdistunut tekijän aviopuolisoon tai entiseen aviopuolisoon, sisarukseen tai sukulaiseen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilöön, joka asuu tai on asunut tekijän kanssa yhteistaloudessa tai on ollut muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia hänelle läheinen.

Rikoslain (RL 19.12.1889/39) 8 luvun 1 pykälässä säädetään syyteoikeuden vanhentumisesta. Syyteoikeus vanhentuu rikoksesta säädetyn rangaistuksen perusteella. Lievässä pahoinpitelyssä rangaistukseksi on asetettu sakko, joten syyteoikeus vanhentuu, jos syytetty ei ole nostettu kahden vuoden kuluessa tapahtuneesta. Pahoinpitelyssä puolestaan ankarammaksi rangaistukseksi on asetettu kaksi vuotta vankeutta, joten syyteoikeus vanhentuu, mikäli syytetty ei ole nostettu viiden vuoden kuluessa tapahtumasta.

2.4 Syyteoikeuden muutoksesta

Vuonna 2011 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä läheiseen henkilöön (tarkempi määrittely kohdassa 2.3), alaikäiseen henkilöön tai henkilöön työtehtäviensä vuoksi kohdistetut lievät pahoinpitelyt asetettiin virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi (RL 19.12.1889/39, 21 luku 16 pykälä). Sitä ennen lievä pahoinpitely lähisuhteessa oli normaalin lievän pahoinpitelyn tavoin asianomistajarikos eli asian esitutkinta päätettiin, mikäli asianomistaja ei halunnut asiassa syytettyä nostaa. Fagerlundin mukaan Suomessa pyrittiin vuoden 2011 lakimuutoksella poistamaan harkintavaltaa sekä poliisilta että uhrilta rikossyytteen nostamisen suhteen. Lisäksi muutoksella pyrittiin estämään se, että lähisuuhdeväkivaltaa kokenut uhri ei jättäisi rikosilmoitusta tekemättä pelätessään ilmoituksen seurauksia. (Fagerlund 2016, 15.)

Hallituksen esityksen (HE 78/2010, 3) yleisperusteluiden johdannossa syyteoikeuden muutokseen liittyen täsmennetään perheväkivallan ja lähisuuhdeväkivallan käsitettä tarkoittamaan laaja-alaisesti henkistä, ruumiillista ja seksuaalista väkivaltaa muun muassa avioliitossa tai muussa parisuhteessa. Hallituksen esityksen (HE 78/2010, 16) mukaan muutoksen yhtenä tavoitteena oli myös yksilöidä lain suojan piirissä olevat läheiset mahdollisimman tarkkarajaisesti. Muulla parisuhteella viitataan muun muassa avoliittoon, jonka määritelmässä on olennaista suhteen muodollinen rekisteröinti, yhdessä asuminen tai suhteen henkilökohtainen luonne. Lisäksi muun muassa väkivalta parisuhteen päättymisen jälkeen, lapsiin kohdistuva väkivalta sekä aikuisten lasten vanhempiinsa kohdistama väkivalta katsotaan kuuluvan saman käsitteen alle.

Tämä lakimuutos lisäsi merkittävästi kirjattujen rikosilmoitusten määrää lievien pahoinpitelyiden osalta. Lisäksi huomioitavaa on, että huhtikuun alussa vuonna 2015 astui voimaan myös lastensuojelulain (LSL 13.4.2007/417) muutos, jolla laajennettiin ilmoitusvelvollisuutta sellaisissa tapauksissa, joissa on syytä epäillä, että lapsen henkeen tai terveyteen on kohdistettu rikos. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2010 perhe- ja lähisuuhdeväki-

vallan uhreja oli 5 768, kun taas syyteoikeuteen tulleen lakimuutoksen jälkeen, vuonna 2011, uhreja oli 9 660. Vuonna 2012 tilastokeskuksen mukaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreja oli 10 053. Vuonna 2013 uhrien määrä oli 8 802 ja alle yhdeksän tuhannen luku on pysynyt aina vuoteen 2017 asti. (Tilastokeskus 2018.)

Hallituksen esityksen (HE 78/2010, 10) yleisperusteluissa arvioitiin lievää pahoinpitelyä lähisuhteessa seuraavasti. Erityisen moitittavaksi katsottiin se, että teon aiheuttama järkytys ja loukkaavuus lisääntyvät keskinäisen luottamus- ja riippuvuussuhteen vuoksi ja lähisuhdeväkivallassa uhri on usein erityisen haavoittuva. Jatkuva uhka ja ahdistuneisuus uhrissa saattaa toteutua lievänkin pahoinpitelyn myötä. Lähisuhdeväkivallan tekopaikka on yleensä lepoon ja virkistykseen tarkoitettu yhteinen koti, jonka pitäisi olla jokaiselle turvallinen paikka. Lisäksi perusteluissa mainitaan, että teoilla saattaa olla heijastusvaikutuksia perheen muihin jäseniin. Kun asia tulee sosiaali- tai oikeusviranomaisen tietoon, voi teko olla jatkunut jo pitkään lähisuhteessa. Pitkittyneellä lievällä väkivallalla voidaan aiheuttaa vakavia henkisiä seurauksia uhrissa. Arvioinnissa otetaan huomioon, että uhrin voivat olla eri-ikäisiä sekä taustaltaan erilaisia. Muun muassa näiden kaikkien edellä mainittujen seikkojen perusteella esityksessä tultiin tulokseen, että lievänkin pahoinpitelyrikos lähisuhteessa tulisi katsoa kuuluvan rangaistusjärjestelmän piiriin.

3 LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Opinnäytetyömme aihe, lähisuhdeväkivalta, sisältää useita väkivallan käsitteitä. Muun muassa parisuhdeväkivalta, lapsiin kohdistuva väkivalta ja yleisesti perheväkivalta kuuluvat tämän käsitteen alle. Väkivalta voidaan määritellä rikoslain pahoinpitelypykälien mukaan, jos tarkastellaan väkivaltaa yksinomaan lainrikkomisen näkökulmasta (Ellonen ym. 2007, 12). Humpin mukaan lapsiin voi kohdistua väkivaltaa myös epäsuorasti fyysisen väkivallan sijaan. Epäsuoralla väkivallalla tarkoitetaan, että sivustaseuraajana lapsi joutuu todistamaan väkivaltaa näkemällä ja kuulemalla. (Humppi 2008, 19). Rikoslain tunnusmerkistön mukaisten rikosten lisäksi väkivaltaa esimerkiksi parisuhteessa voidaan määritellä rikosten seuraamuksina, tarkastella tilastoina, kokemuksena ja esimerkiksi sukupuolittuneena ilmiönä (Flinck 2006, 18). Valitettavaa kuitenkin on, että kodeissa tapahtuvan ja lievän väkivallan osalta poliisin tietoon tulee vain pieni osa tapauksista (Vierula, 2016).

Niin miehet kuin naisetkin kykenevät väkivaltaan, eikä näin ollen ole ongelmana sukupuolesta riippuvainen. Kuitenkin väkivaltaa tarkasteltaessa on havaittavissa sukupuolittuneisuutta siten, että tekijät ovat väkivaltarikoksissa yleensä miehiä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 lähisuhdeväkivaltaan epäillyistä oli miehiä 77,8 prosenttia, kun puolestaan uhreista 68,1 prosenttia oli naisia. Väkivaltaa lähisuhteessa kärsivä ihminen on laajemman yhteiskunnallisen tuen ja puuttumisen tarpeessa, koska on yleensä haavoittuvammassa asemassa kuin muuta väkivaltaa kohdannut henkilö. Vuonna 2017 hieman yli puolet kaikista tilastoiduista perhe- ja lähisuhdeväkivaltarikoksista oli pahoinpitelyitä. Lieviä pahoinpitelyitä näistä oli tilastotietojen mukaan runsas viidennes. Puolet perhe- ja lähisuhdeväkivallasta tapahtui samassa asunnossa asuvien henkilöiden välillä. Hienoisessa kasvussa viime vuosina on ollut entisten avio- ja avopuolisoiden välillä tapahtuva lähisuhdeväkivalta. (Ahola & Ahola 2016, 6; Korsisaari, 2012, 15; Tilastokeskus, 2018.)

3.1 Lähisuhdeväkivallan vähentämisen tavoite

Aiheen ajankohtaisuuden ymmärtämiseksi on mielestämme tärkeää ottaa esille opinnäytetyössämme vuonna 2011 allekirjoitettu Istanbulin sopimus, jonka tavoitteena on naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäiseminen ja torjuminen. Istanbulin sopimuksen velvoitteet ovat aiheuttaneet muutoksia lainsäädäntöömme sekä toimenpiteitä kohdentuen eri hallinnon aloille.

Suomessa Istanbulin sopimus astui voimaan 1.8.2015. Suomessa naisiin kohdistuva väkivalta on sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman mukaan huomattava, kansainvälisestäikin tunnistettu ihmisoikeusongelma. Suomi on saanut monia huomautuksia kansainvälisesti siitä, että toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Vuonna 2014 Euroopan unionin perusoikeusvirasto on julkaissut tutkimuksen, jonka mukaan 30 prosenttia 18–74-vuotiaista suomalaisista naisista on joutunut nykyisen tai entisen kumppaninsa fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 11.)

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun mukaan toimenpiteitä Istanbulin sopimukseen perustuen on 46 kohdentuen eri hallinnon aloille. Pääosin toimeenpano toimenpiteiden osalta aloitetaan vuonna 2018. Yhtenä esimerkkinä toimenpiteistä mainitsemme sisäministeriön, poliisihallituksen ja opetusministeriön erityiset toimenpiteet 11 artiklan toimeenpanemiseksi. Toimenpiteenä pyritään kehittämään uusia tietojärjestelmiä siten, että sopimuksen edellyttämien, muun muassa tieto uhrin ja tekijän välisestä suhteesta, on mahdollista tilastoida. Tiedon lisäämiseen pyrkiviä toimenpiteitä on sisällytetty naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 12-13.)

3.2 Helsingin Poliisilaitoksen Läheisväkivaltaryhmä

Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmän tutkinnanjohtajana ollut Juhani Vuorisalo kertoi, että läheisväkivaltaan keskittyneitä pieniä ryhmiä tai tutkijoita on ollut Helsingin poliisipiireissä 2000-luvun alulta lähtien. Ryhmien toimenkuva on kuitenkin poikennut toisistaan ja yhdistävänä tekijänä oli yhteistyö sosiaaliviranomaisten kanssa. Vuoden 2012 organisaatiouudistuksessa ryhmät ensin lakkautettiin ja juttujen tutkinta siirrettiin perusryhmiin nimetyille tutkijoille. Tutkijat tutkivat myös muita juttuja läheisväkivaltajuttujen ohella. Muutamassa kuukaudessa oli huomattu, että tämä ei ollut toiminut halutulla tavalla ja nykyinen läheisväkivaltaryhmä perustettiin syksyllä 2012. Vuorisalo ja rikosylikonstaapeli Marja Vuento suunnittelivat yhdessä toimintamallit ja aluksi ryhmässä tutkittiin vain lapsiin kohdistuvia väkivaltarikoksia. Aikuisten jutut otettiin mukaan kesällä 2013. Vuorisalon mukaan toiminnan vakiinnuttaminen ja toimintamallien luominen oli sekä työlästä että aikaa vievää. (Vuorisalo 2018.)

Läheisväkivaltaryhmän toiminnan kuvauksesta Vuorisalo kertoi, että läheisväkivaltaryhmässä tutkitaan kaikki läheisväkivalta. Tiukkana määritelmänä on virallisen syytteen alai-

suus, eli milloin juttu on virallisen syytteen alainen. Tästä ei Vuorisalon mukaan ole oltu kuitenkaan täysin tarkkoja, koska ensisijainen tavoite on saada väkivalta loppumaan ja siinä mielessä myös seurustelua aloittavien henkilöiden väliset epäillyt rikokset on otettu mukaan. Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmä tutkii Vuorisalon mukaan vuositasolla 1500–1600 epäiltyä rikosta, joista lapsiin kohdistuvia on noin 250. (Vuorisalo 2018.)

Vuorisalon mukaan epäiltyjen rikosten eteneminen oikeusasteissa riippuu hyvin paljon näytöstä. Vuorisalo pitää näytön saamista vaikeana, koska harvassa lähisuhdeväkivaltarikoksessa on todistajia tapahtumille, valokuvia tai lääkärintodistuksia. Käytännössä sana vastaan sana -tilanteessa asia päättyy joko rajoitukseen tai syyttämättäjättämispäätökseen. Vuorisalo pitää tätä vakavana epäkohtana, vaikka toteaa, että oikeusvaltiossa ei ole muutaakaan toimintamallia. Monesti esille tuleva juttu on vain jäävuoren huippu ja yhteiskunta velvoittaa viranomaiset toimimaan, koska kyse ei ole asianomistajarikoksesta. Pettymys voi olla suuri, kun epäilty kiistämällä selviää kuin koira veräjältä, mutta silloinkin apu tulee palveluohjauksen kautta, kun osalliset ohjataan joka tapauksessa avun piiriin. (Vuorisalo 2018.) Lisäksi on tärkeää muistaa, ettei epäilty ole kuitenkaan aina syyllinen.

4 LÄHISUHDEVÄKIVALLAN RIKOSPROSESSI

Lainsäädäntö määrää rikosprosessin vaiheet. Yksinkertaistaen rikosprosessin neljä päävaihetta ovat esitutkinta, syyteharkinta, tuomioistuinkäsittely ja täytäntöönpano. Keskitymme opinnäytetyössämme kolmeen ensimmäiseen vaiheeseen. Päätimme tuoda opinnäytetyömme tietoperustassa esille oleelliset rikosprosessiin liittyvät lainkohdat ajankohtaisista oikeuslähteistä ja kirjallisuudesta.

Haasteita rikosprosessissa tuo epäillyn lähisuhdeväkivaltarikoksen todistusaineiston mahdollinen vähäisyys ja todistelun kautta rikosten eteneminen rikosprosessissa ja oikeusasteissa. Lappalaisen ym. mukaan yksinkertaistaen esitutkinnassa poliisi pyrkii selvittämään, onko epäilty rikos tapahtunut ja kuka sen on tehnyt. Tarkemmin määriteltynä esitutkintalain (ETL 22.7.2011/805) 1 luvun 2 pykälän 1 kohdan mukaan esitutkinnassa selvitetään epäilty rikos asian laadun edellyttämällä tavalla. Lisäksi selvitetään epäillyn rikoksen tekoolosuhteet, asianosaiset, sillä aiheutettu vahinko, siitä saatu hyöty sekä oleelliset seikat, joita tarvitaan syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää mahdollista seuraamusta varten. (Lappalainen ym. 2007, 106.)

Syyttäjä tekee esitutkinnassa kertyneen aineiston perusteella syyteharkinnan syytteen nostamisesta. Syyttäjällä on todistustaakka rikosasiassa ja tämä tarkoittaa, että syyttäjän tehtävänä on huolehtia kaiken tuomioon tarvittavan todistelun esittämisestä tuomioistuimelle (Lappalainen ym. 2007, 575). Tuomitsemiskynnyksen yksi määritelmä on, että syytetyn saa tuomita vain, jos ei jää järkevää epäilystä syyllisyydestä. (Lappalainen ym. 2007, 591) Opinnäytetyössämme tarkastelemme aiheita tuloksistamme saatujen tilastojen kautta, mutta rikosprosessin vaikuttavuus lähisuhdeväkivallassa on mahdollisesti kokonaisuudessaan moniulotteisempi. Vaikka lähisuhdeväkivaltarikoksista ei tulisi aina tuomiota, uskomme, että pelkästään sillä, että rikos on tullut poliisin tietoon, voidaan vaikuttaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden ihmisten tulevaisuuteen.

Esitutkinnasta haluamme tuoda esille oleellisia asioita rikosilmoitusten kirjaamisesta, esitutkinnan aloittamisesta ja toimittamisesta. Esitutkinnan voi jättää toimittamatta tai lopettaa tietyissä tapauksissa jo poliisin toimesta. Käymme nämä läpi selvyyden vuoksi erillään esitutkinnan rajoittamispäätöksistä. Syyteharkintaa käsittelemme tuomalla esiin syytekynnyksen syytteen nostamiseksi sekä syyttämättäjäättämispäätökset.

Useisiin lähisuhdeväkivaltarikoksiin liittyy rikosprosessin ohella sovittelu. Sovintoon pääsy saattaa vaikuttaa rikosprosessin etenemiseen. Pääsääntöisesti voidaan kuitenkin sanoa rikosprosessin tähtäävän siihen, että rikoksen tekijä tuomitaan tai vaihtoehtoisesti epäilty tekijä todetaan syyttömäksi. Tuomme tietoperustassa lyhyesti esiin myös tuomion. Päätös tuomioistuimessa voi olla tarkemmin muotoiltuna syyksi lukeva tai hylkäävä. Huomionarvoista oikeudenkäyntiin liittyen on lainsäädännössä tullut muutos, jolla voidaan murtaa läheisen kokonaiskieltäytymisoikeus. Muutoksen tavoitteena on suojella lähisuhdeväkivaltarikosten uhreja.

4.1 Esitutinnan aloittaminen ja toimittaminen

Esitutkintalain (ETL 22.7.2011/805) 3 luvun 1 pykälän 1 momentissa säädetään ilmoituksen kirjaamisesta. Ilmoitus on kirjattava esitutkintaviranomaisen toimesta viipymättä, mikäli ilmoittaja epäilee rikoksen tapahtuneen. Esitutkintaviranomaisella on myös rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus rikoksen tullessa viranomaisen tietoon muulla tavalla.

Ilmoittajan ei tarvitse osata ilmaista tapahtumaan liittyviä rikosnimikkeitä, vaan riittää, kun hän kertoo tapahtumista riittävällä tarkkuudella ja ymmärrettävästi. Ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan ottaa vastaan, jos esitutkintaviranomainen voi kertomuksen perusteella päätellä, ettei tapauksen johdosta voi ryhtyä mihinkään esitutkintatoimenpiteisiin. Näitä ilmoituksia ovat muun muassa selvästi mieleltään häiriintyneen henkilön tekemät ilmoitukset esimerkiksi "säteilyä lämpöpattereista". (Helminen ym. 2012, 266-267.)

Ilmoituksen kirjaamiseen on säädetty matalampi kynnys kuin esitutinnan aloittamiseen (Halme ym. 2014, 77). Esitutinnan toimittamisesta säädetään puolestaan esitutkintalain (ETL 22.7.2011/805) 3 luvun 3 pykälän 1 momentissa. Hallituksen esityksen (HE 222/2010, 40) perusteluissa edellä mainittua lakia koskien sanotaan, ettei varmuutta tai suurta todennäköisyyttä vaadita esitutkintakynnyksen ylittämiseen. Kuitenkin perusteluissa tarkennetaan, että vain väite rikoksen tapahtumisesta ei yksin riitä. Esitutkintalain mukaan esitutkinta on toimitettava esitutkintaviranomaisen toimesta, kun on syytä epäillä, että rikos on tehty. Esitutinnan aloittamiseen siis täten riittää, kun "syytä epäillä" -kynnys täyttyy. Ennen esitutinnan aloittamista on kuitenkin tarkistettava rikosepäilyyn liittyvät seikat, ettei aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ketään aiheettomasti (Helminen ym. 2012, 284).

Esitutkintaa ei aloiteta, jos voidaan todeta, ettei kyseessä ole rikos tai, ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta. Tämän lisäksi esitutkinta voidaan päättää jättää toimittamatta esitutkintalain 3 luvun 9 pykälän 1 momentin mukaan sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Poliisi voi kuitenkin antaa suullisen tai kirjallisen huomautuksen asiasta esitutkintalain 10 luvun 3 pykälän mukaan.

4.2 Poliisin tekemät päätökset esitutkinnan lopettamisesta

Esitutkintalain (ETL 22.7.2011/805) 3 luvun 9 pykälän 1 momentin mukaan esitutkinta voidaan lopettaa poliisin päätöksellä tietyissä tapauksissa. Lain 3 momentissa lisätään, että päätökset tekee tarvittaessa tutkinnanjohtaja. Perusteet esitutkinnan lopettamiselle on tässä samat kuin esitutkinnan toimittamatta jättämiselle. Jo aloitetun esitutkinnan voi lopettaa, mikäli käsillä on sellainen vähäinen rikos, josta ei ole odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta. Kriteerinä päätökselle on myös se, että asianomistajalla ei saa olla asiassa vaatimuksia. Poliisi voi antaa suullisen tai kirjallisen huomautuksen asiasta esitutkintalain 10 luvun 3 pykälän mukaan.

Lisäksi poliisi lopettaa aloitetun esitutkinnan esitutkintalain 10 luvun 2 pykälän 2 momentin mukaan sillä perusteella, että esitutkinnassa on selvinnyt, ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta tai, ettei asiassa voida nostaa syytettä ketään vastaan. Syytettä ei voida nostaa esimerkiksi silloin, kun rikoksesta epäilty on kuollut tai alle 15-vuotias tai silloin, kun syyte-oikeus on vanhentunut. Asianomistajarikoksissa syytettä ei voida nostaa lisäksi silloin, kun asianomistajalla ei ole vaatimuksia asiassa.

Poliisi voi keskeyttää esitutkinnan sen aloittamisen jälkeen tutkinnanjohtajan päätöksellä esitutkintalain 3 luvun 13 pykälän mukaan. Edellytyksenä keskeyttämiselle on, ettei rikoksen tekijä ole tiedossa ja lisäselvitystä asiaan ei ole saatavilla. Lainkohdassa huomautetaan, että päätöstä tehdessä on otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu ja esitutkintaa on jatkettava, jos lisäselvitystä asiaan saadaan. Vuorisalon (2018) mukaan tutkinta keskeytetään harvoin lähisuuhdeväkivaltarikoksissa, koska epäilty on lähes aina tiedossa. Esimerkkinä keskeytyksen syyllä Vuorisalo mainitsee tapauksen, jossa asianomistaja perustellusti väittää tuntemattoman pahoinpidelleen.

4.3 Esitutkinnan rajoittaminen

Lainsäädäntö määrittelee esitutkinnan rajoittamisen perusteita. Syyttäjä voi tehdä esitutkinnan rajoittamispäätöksen tutkinnanjohtajan esityksestä tai itsenäisesti esitutkinnan jälkeen. Valtakunnan syyttäjän yleisissä ohjeissa (VKS:2016:5) jaotellaan esitutkinnan rajoitusperusteet selkeästi neljään seuraavaan kategoriaan:

I Prosessuaalinen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 2 mom.

1. Ei rikos ROL 1 luku 6 ja 6 a §
2. Ei näyttöä ROL 1 luku 6 ja 6 a §
3. Ei syyteoikeutta ROL 1 luku 6 ja 6 a §
4. Syyteoikeus vanhentunut RL 8 luku 1 §, ROL 1 luku 6 ja 6 a §

II Harkinnanvarainen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 1 mom.

1. Vähäisyys ROL 1 luku 7 § 1-kohta
2. Nuoruus ROL 1 luku 7 § 2-kohta
3. Kohtuus ROL 1 luku 8 § 1 mom. 1-kohta
4. Konkurrenssi ROL 1 luku 8 § 1 mom. 2-kohta
5. Tunnustus ROL 1 luku 8 § 2 mom
6. "Muu vastaava lainkohta" esim. RL 35 luku 7 § ja 50 luku 7 §

III Kustannusperusteinen rajoittaminen ETL 3 luku 10 § 2 mom.

1. Epäsuhtaiset kustannukset ROL 1 luku 8 § 1 mom. 3-kohta

IV Rajoittaminen tunnustuksen perusteella ETL 3 luku 10 a § 1

1. Tunnustukseen perustuva rajoittaminen ETL 3 luvun 10 a § 1:n nojalla ei kytkeydy syyttämättä jättämisen perusteisiin

Syyttäjä voi tehdä tutkinnanjohtajan esityksestä esitutkinnan rajoittamispäätöksen esitutkinnan **toimittamatta jättämisestä** vaihtoehtoisesti joko kategorian *II harkinnanvarainen rajoittaminen* tai *IV rajoittaminen tunnustuksen perusteella*. Tutkinnanjohtaja voi esittää esitutkinnan toimittamatta jättämistä syyttäjälle esitutkintalain (ETL 22.7.2011/805) 3 luvun 10 pykälän 1 momentin mukaan. Edellytyksenä niin sanottuun harkinnanvaraiseen rajoittamiseen on, että syyttäjä jättäisi syytteen kuitenkin nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista. Perusteena edellä mainitulle rajoittamispäätökselle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (ROL 11.7.1997/689) 1 luvun 7 tai 8 pykälän tai muun vastaavan lainkohdan nojalla voivat olla vähäisyys, nuoruus, kohtuus, konkurrenssi, tunnustus tai muu vastaava lainkohta.

Tutkinnanjohtaja voi esittää esitutkintalain 3 luvun 10 a pykälän 1 momentin mukaan syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista tunnustuksen perusteella, jos epäilty tunnustamalla edistää yhden tai useamman rikoksen selvittämistä ja epäiltyjä rikoksia on kaksi tai useampi. Syyttäjä ottaa ennen rajoituspäätöksen tekemistä huomioon muun muassa asian laadun, esitettävät vaatimukset, sen vaatimat kustannukset ja ajan.

Syyttäjä voi tehdä tutkinnanjohtajan esityksestä esitutkinnan rajoittamispäätöksen esitutkinnan **lopettamisesta** kaikkien neljän edellä esitetyn kategorian perusteella. Edellytyksenä on, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista. Huomionarvoista on, että esitutkintalain 3 luvun 10 pykälän 2 momentin perusteella tehtävät esitutkinnan rajoituspäätökset, prosessuaalinen ja kustannusperusteinen rajoittaminen, voidaan tehdä vain jo aloitetun esitutkinnan lopettamiseksi. Prosessuaalinen rajoittamisperuste koskee pääsääntöisesti tilanteita, joissa tapahtumien kulusta ei ole saatavilla näyttöä tai lisäselvitystä kuten lääkärinlausuntoa ilmoitetun pahoinpitelyn mahdollisista vammoista tukemaan näyttöä. (Väätäinen 2014, 33.)

Kustannusperusteisen rajoittamispäätöksen kriteereinä esitutkinnan lopettamiselle ovat tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat epäsuhtaiset kustannukset tutkittavana olevan asian laatuun ja mahdollisesti odotettaviin seuraamuksiin. Lisäksi mikäli esitutkinnan perusteella olisi epätodennäköistä, että syyttäjä nostaisi syytteen asiassa, voi syyttäjä tehdä päätöksen esitutkinnan lopettamisesta.

Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmän tutkinnanjohtaja Juhani Vuorisalon mukaan epäiltyjen pahoinpitely- sekä lievien pahoinpitelyrikosten esitutkinnan tyypillisimpiä rajoitusperusteita lähisuhdeväkivallassa on "ei näyttöä" - peruste, kun on esimerkiksi sana vastaan sana -tilanne. Lisäksi Vuorisalo mainitsee perusteena vähäisyysperusteen, jos rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, sekä kohtuusperusteen sovittelun jälkeen. (Vuorisalo 2018.)

4.4 Syyttäjän syyteharkinta

Yleinen esitutkinnan päättämisen tapa on toimittaa tapaus ratkaistavaksi syyttäjälle (Helminen ym. 2012, 38). Esitutkintalain 10 luvun 2 pykälän mukaan esitutkinta toimitetaan

valmistuessa syyttäjälle syyteharkintaa, rangaistusmääräystä tai rikesakkomääräystä varten. Syyttäjä voi tehdä asiassa syyttämättäjättämispäätöksen tai nostaa syytteen.

Syyttäjän syytekynnys on korkeampi kuin esitutkinnan syytä epäillä -kynnys. Syyttäjän syytekynnyksen täytyminen edellyttää todennäköisiä syitä syytteen nostamisen tueksi. Lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa (ROL 11.7.1997/689) 1 luvun 6 pykälä määrittää, että mikäli syyttäjä katsoo syyllisyyden tueksi olevan todennäköisiä syitä, rikos on laissa säädetty rangaistavaksi ja syyteoikeus ei ole vanhentunut, on syyttäjän nostettava syyte. Syyttäjä voi myös tietyin perustein jättää syytteen nostamatta, vaikka esitutkinnassa olisi-kin selvinnyt riittävästi todisteita tekijän syyllisyyden tueksi. Syitä syyttäjän tekemälle syyttämättäjättämispäätökselle voivat olla muun muassa vähäisyysperuste, nuoruusperuste, kohtuusperuste tai konkurrenssiperuste. Syyttämättäjättämisperusteet ovat lain mukaan samat kuin esitutkinnan rajoittamisperusteet, joita käsitelimme kohdassa 4.3. Esitutkinnan rajoittaminen.

Helsingin syyttäjävirston kihlakunnansyyttäjä Nina Keskisen mukaan aineistomme tapauksissa syyttäjän tekemien syyttämättäjättämispäätösten perusteena on pääasiassa kohtuusperuste, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että osapuolet ovat olleet sovittelussa ja päässeet sovintoon. Lisäksi aineistossamme esiintyi muun muassa muutamia vähäisyys- tai näyttöperusteisesti tehtyjä syyttämättäjättämispäätöksiä. (Keskinen 2018.)

4.5 Oikeudenkäynti rikosasioissa

Oikeudenkäynnissä käsittelyssä oleva tapaus ratkaistaan antamalla tuomio. Tuomiossa syyte joko hyväksytään tai hylätään kokonaan tai osaksi. Yleisesti asia ratkaistaan kokonaisuudessaan yhdellä tuomiolla. (Lappalainen ym. 2007, 110) Päätös tuomioistuimessa voi olla tarkemmin muotoiltuna syyksi lukeva tai hylkäävä. Syyksilukevaan tuomioon tarvittavan tuomitsemiskynnyksen yksi määritelmä on, että syytetyn saa tuomita vain, jos ei jää järkevää epäilystä syyllisyydestä (Lappalainen ym. 2007, 591). Oikeudenkäynnissä on tuotava esille riittävä todistelu syyllisyyden näyttämiseksi. Näytön riittävyys arvioidaan tuomioistuimessa siten, että onko syyllisyyden todennäköisyys tarpeeksi korkea tuomion perustaksi vai ei. (Lappalainen ym. 2007, 575.) Tuomioistuin antaa päätöksessään perustellut tuomiolle. Käräjäoikeuden ratkaisuihin on mahdollista hakea muutosta hovioikeudesta.

Helsingin syyttäjävirston kihlakunnansyyttäjä Nina Keskinen (2018) kertoo, että monesti asianosaisille annetaan mahdollisuus sopia vielä käräjäoikeuden istunnossa. Vaatimuksena on kuitenkin tapauksen sovittelukelpoisuus. Lopputuloksena sovittelujen tapausten osalta on se, että syyttäjä peruuttaa syytteen katsoessaan osapuolten päässeen sovintoon ja tapaus saa lakitermein päätöksen "jätetty sillensä".

Lähisuhdeväkivaltarikoksissa näytön mahdollinen vähäisyys tuo haasteita todistelulle. Lisäksi todistelua oikeudenkäynnissä liittyen lähisuhdeväkivaltaan rajoittaa muun muassa läheisen kokonaiskieltäytymisoikeus, joka määrittää oikeudenkäymiskaaren (OK 1.1.1734/4) 17 luvun 17 pykälässä. Todisteluun on kuitenkin lainsäädännössä tullut muutos, jolla voidaan murtaa läheisen kokonaiskieltäytymisoikeus. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 pykälän mukaan tuomioistuin voi evätä rikosasiassa todistajana kuultavan asianomistajan vaitiolo-oikeuden. Tätä voidaan käyttää tilanteissa, silloin kun on syytä epäillä, ettei asianomistaja, jolla ei ole vaatimuksia, ole itse päättänyt vaitiolo-oikeuden käyttämisestä. Hallituksen esityksen (HE 46/2014, 1) mukaan tällä poiketaan jokaisen oikeudesta olla myötävaikuttamatta läheisensä syyllisyyden selvittämiseen. Edellä mainittu on vuoden 2016 alusta voimaantullut lakimuutos, jolla pyritään parantamaan uhrin asemaa lähisuhdeväkivaltarikoksissa.

4.6 Sovittelu lähisuhdeväkivaltarikoksissa

Sovittelu ei automaattisesti tarkoita vaihtoehtoa oikeudenkäynnille. Opinnäytetyössämme käsiteltävät lähisuhteissa tapahtuvat lievät pahoinpitelyt ja perusmuotoiset pahoinpitelyt ovat yleisen syytteen alaisia rikoksia, jolloin asianomistaja ei voi yksin päättää rikosprosessin päättämisestä mahdollisen sovinnon vuoksi. Lähisuhdeväkivallassa sovittelu voi usein kulkea rikosprosessin rinnalla. Ervasti (2014, 16–18) ottaa teoksessaan esille sovittelun peruspiirteistä kolmannen osapuolen väliintulon, vapaaehtoisuuden, sovittelijan puolueettomuuden ja luottamuksellisuuden. Lisäksi Ervasti alleviivaa, että kyse on ongelmanratkaisusta siten, että lopputulos olisi osapuolten itsensä löytämä yksilöllisiin tarpeisiin räätälöitynä.

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (9.12.2005/1015) 1 luku 1 pykälä lain soveltamisalasta määrittelee rikosasioiden sovittelun tarkoittamaan maksutonta palvelua, jossa rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus kohdata toisensa luottamuksellisesti puolueettoman sovittelijan välityksellä. Sovittelun tarkoituksena on

käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä oma-toimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi.

Edellä mainitun lain 1 luvun 2 pykälä määrittää sovittelun yleisiä edellytyksiä. Edellytyksiksi mainitaan, että sovittelu on mahdollista toteuttaa vain sellaisten osapuolten kesken, jotka ovat henkilökohtaisesti ja vapaaehtoisesti ilmaisseet suostuvansa sovitteluun ja jotka pystyvät ymmärtämään sovittelun sekä siinä tehtävien ratkaisujen merkityksen. Sovitteluun liittyvät oikeudet ja asema sovittelussa on lisäksi selvitettävä osapuolille ennen kuin osapuoli voi antaa suostumuksensa sovitteluun. Lain mukaan osapuolilla on oikeus peruuttaa suostumus.

Sovittelun soveltuvuus lähisuhdeväkivaltaan herättää edelleen keskustelua. Flinck ja Elonheimo (2010, 109–110) kertovat kritiikin kohdistuvan tasapuolisen neuvotteluaseman kyseenalaistamiseen. Lisäksi teoksessa mainitaan sovittelun soveltuvuuden vastustajien perustelevan mielipidettään muun muassa seuraavilla väitteillä. Sovittelun pelätään edesauttavan sitä, että tekijä vapautetaan tekonsa vastuusta, tekijä voi toistaa sovittelussa turhia lupauksiaan sekä tekijä saa mahdollisuuden väkivaltaisen käyttäytymisensä jatkamiselle. Lisäksi katsotaan, että sovittelu suosisi väkivaltaisen suhteen jatkamista.

Sovittelun soveltuvuudelle juuri lähisuhdeväkivallassa löytyy myös paljon kannattajia. Flinck ja Elonheimo (2010, 117–119) tuovat esille, että sovittelu voi täydentää rikosprosessia. Sovittelun avulla etsitään asianosaisten asemaa parantavia pysyviä ratkaisuja. Teoksessa tarkennetaan, että sovittelussa tuomitaan rikollinen teko moraalisesti ja tekijä osallistutetaan henkilökohtaisesti toisin kuin tuomioistuimessa, jossa syytetyn ei tarvitse lausua mitään. Lähisuhdeväkivallan sovittelun tavoitteeksi teoksessa mainitaan ongelmia lieventävien ja väkivallan lopettamiseen auttavien jatkopalveluiden löytäminen.

Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmässä yli viisi vuotta työskennelleen ja myös vapaa-ajalla vapaaehtoisena sovittelijana toimivan rikosylikonstaapeli Maarit Purolinnan mukaan sovittelun mahdollisuus on erityisen tärkeää huomioida ja arvioida lähisuhdeväkivaltarikoksissa. Purolinnan mielestä juuri sovittelu on se hetki, jolloin restoratiivinen¹ oikeus toteutuu. Ihmisen oikeus tulla kohdatuksi ja kuulluksi mahdollistetaan sovittelun kautta ihan eri tavalla kuin rikosprosessissa. Koulutetut sovittelijat keskustelevat ensin

¹ Restoratiivinen oikeus tarkoittaa korjaavaa oikeutta, jonka tarkoituksena on rikoksen aiheuttamien vahinkojen kokonaisvaltainen korjaaminen (Elonheimo, 2004, 180–181)

erikseen osapuolten kanssa, millä varmistetaan, että ihminen on oikeasti halukas sovitteluun. Tämän jälkeen osapuolille järjestetään yhteinen sovittelutilaisuus, jossa voidaan käydä läpi ihmisten tuntemuksia ja näkemyksiä asiassa. Sovittelussa voidaan miettiä muun muassa sitä, mitkä asiat ovat johtaneet tilanteeseen, miten pidetään huoli, ettei jatkossa enää jouduta kyseiseen tilanteeseen ja mistä voidaan saada tilanteeseen apua lisää. Purolinna muistuttaa, ettei sovittelu tarkoita rikosprosessin keskeyttämistä, vaan enemmänkin vastuun ottamista teoista. Sovittelussa voi uskaltautua puhumaan asioista, jotka voivat tuntua vaikeilta ottaa puheeksi esimerkiksi kotioloissa kahdestaan. (Purolinna 2018.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Valitsimme tutkimuksemme tutkimusmenetelmäksi kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa yksi keskeisistä asioista on havaintoaineiston soveltuminen määrälliseen mittaamiseen ja aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon. Lisäksi kvantitatiivisessa tutkimuksessa on mahdollisuus hypoteesien esittämiseen sekä päätelmien tekoon muun muassa prosenttitaulukoiden avulla tuloksia kuvailemalla. Kaikki edellä mainitut asiat tukivat tutkimusmenetelmämme valintaa. (Hirsjärvi ym. 1997, 136.)

Tarkemmin sanottuna tutkimuksemme on määrällinen tapaustutkimus, jonka tarkoituksena on kuvata lähisuhteessa tapahtuvien epäiltyjen lievien pahoinpitely- ja pahoinpitelyrikosten etenemistä rikosprosessissa. Hypoteesi tutkimukselle on Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmän asiantuntijoiden mukaan, että suuri osa edellä mainituista epäillyistä rikoksista ei päädy syyksi lukevaan tuomioon asti rikosprosessissa, eikä ole toki tarkoituksaan. Tutkimuksen yksi tavoite on selvittää, missä suhteessa epäillyt rikokset päätyvät syyksi lukevaan tuomioon. Tutkimusaineiston keräämiseksi tehdyt tarkemmat rajaukset ja tutkimustavoitteemme perustelemme kohdassa **5.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset**.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuksemme aineiston hankkimista varten haimme Poliisihallitukselta erillisen tutkimusluvan. Poliisihallituksen luvalla saimme tutkimustamme varten Poliisiasiain tietojärjestelmästä ajetun Excel-muotoisen listan, joka sisälsi Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleiden 1 320 epäillyn pahoinpitelyn ja 187 epäillyn lievän pahoinpitelyn rikosilmoitusnumerot. Listan hakuehtoina käytettiin perheväkivaltaluokittelua, Helsingin poliisilaitoksen aluekoodia, neljän Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmässä 2015 vuonna toimineen tutkinnanjohtajan nimeä, lievä pahoinpitely ja pahoinpitely -rikosnimikettä sekä vuotta 2015. Aineistosta jäi puuttumaan 293 kappaletta poimintaehdot täyttävää rikosilmoitusta, joiden tarkempia tietoja rikosnimikkeistä tai päätösperusteista emme saaneet. Nämä kyseiset rikosilmoitukset olivat ehtineet päätösperusteineen jo arkistoitua. Tämän huomioimme tulosten luotettavuuden arvioinnissa.

Lista sisälsi rikosilmoitusnumeroiden lisäksi tiedon siitä, että onko epäillyn rikoksen esitutkimusmateriaali lähetetty syyttäjälle syyteharkintaan vai onko esitutkiminta päätetty muu-

toin. Muutoin esitutkinnaissa päätetyistä lista sisälsi tiedon epäiltyjen rikosten tutkinnan päätöspäätösten koodeista, joiden avulla pystyimme selvittämään, millä perusteella rikosten esitutkinta oli rajoitettu tai päätetty. Listan avulla pystyimme erottelamaan aineistosta syyttäjälle syyteharkintaan edenneet esitutkintapöytäkirjat. Lähetimme kyselyn kyseisten esitutkintapöytäkirjojen päätöksistä Helsingin syyttäjävirston kihlakunnansyyttäjä Nina Keskiselle, joka toimi yhteyshenkilönämme syyttäjien taholla. Nina Keskinen kävi lähettämämme listan esitutkintapöytäkirjanumeroin läpi ja antoi meille tiedon, onko tapaus edennyt syytteeseen vai onko asiassa tehty syyttämättäjäättämispäätös. Lisäksi saimme tiedon, millä perusteella syyttämättäjäättämispäätös on tehty. Keskiseltä saimme myös tiedon, onko syyteharkintaan edenneissä syyte syyksi luettu tai hylätty käräjäoikeudessa sekä onko tapaus edennyt hovioikeuden käsittelyyn. Joissakin tapauksissa oikeusistunnossa oli samaan aikaan ollut käsittelyssä useampi rikosnimike, emmekä näin ollen saaneet varmuutta, onko juuri kyseiseen lievään pahoinpitelyyn tai pahoinpitelyyn tullut ratkaisu. Näissä tapauksissa tutkimustulosten kohdalle merkitsimme “useampi rikosnimike, ei voida kohdistaa tulosta”.

Käsittelimämme aineistoon ei sisällynyt henkilö- tai yhteistietoja. Käytimme rikosilmoitusnumeroita verratessamme lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneitä rikosilmoituksia, selvittäessämme kokonaismääriä ja niiden suhdetta toisiinsa tilastoja varten. Käsitelimme osan aineistoa rikosnimikkeittäin ja osan rikosilmoituksittain.

Tutkimuslupamme ja toimenpiteiden suorittamisen edellytyksenä oli, ettei tietojen poiminnan yhteydessä ollut tarvetta käsitellä kenenkään rekisteröidyn nimenomaisia henkilötietoja eikä niitä sisällytetä tutkimusta varten luovutettaviin tietoihin. Meillä oli oikeus käyttää luovutettuja tietoja ainoastaan pyydettyssä tutkimustarkoituksessa ja tiedot hävitetään, kun ne eivät ole enää tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi. Luovutettua listausta sai käsitellä ainoastaan me tutkijoina sekä opinnäytetyömme ohjaaja. Lisäksi tutkimuslupamme velvoitti, ettei tutkimuksessa julkaistavien tietojen kautta kukaan henkilö saa olla tunnistettavissa välittömästi tai välillisesti esimerkiksi otannan pienuuden vuoksi.

5.2 Tutkimuksen tavoite ja rajaukset

Helsingin poliisilaitokseen on perustettu syksyllä 2012 erillinen ryhmä tutkimaan läheisväkivaltarikoksia. Päätimme rajata tutkittavan aineistomme koskemaan vain Helsingin poliisi-

silaitoksen läheisväkivaltaryhmään tutkittaviksi tulleita pahoinpitelyrikoksia. Tutkimus koko Suomen lähisuhdeväkivaltarikosten tilanteesta olisi ollut opinnäytetyön aiheena liian laaja. Helsingin poliisilaitoksen lähisuhdeväkivaltaryhmässä tutkitaan laajasti lähisuhdeväkivaltarikoksia, mutta päätimme rajata tekemämme tutkimuksen koskemaan tutkittavaksi tulleita lieviä ja perusmuotoisia pahoinpitelyrikoksia. Rajasimme tutkimuksestamme pois myös törkeät pahoinpitelyt, koska törkeät rikokset etenevät oletettavasti tuomioon asti, eivätkä näin ollen anna aiheutta tämänkaltaiselle tutkimukselle. Tausta-ajatuksena rajaukselle toimii Suomen rikoslakiin vuonna 2011 tullut lakimuutos, jonka myötä myös lievät pahoinpitelyt lähisuhteessa muuttuivat virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Valitsimme tutkittavaksi vuodeksi vuoden 2015 sen vuoksi, että suurin osa kyseisenä vuonna tapahtuneista rikoksista on ehtinyt edetä oikeusasteissa jo mahdolliseen tuomioon asti. Ilman edellä mainittuja rajoituksia tutkittava aineisto olisi ollut liian laaja, koska jouduimme tutkimuksessa käsittelemään yksittäisiä rikosilmoitusnumeroita ja rikosnimikkeitä. Kävimme osan aineistoa esitutkintapöytäkirjakohtaisesti läpi yhteistyössä Helsingin syyttäjäviraston kanssa.

Tutkimme lähisuhteissa tapahtuneiden lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen etenemistä rikosprosessissa. Tavoitteemme on vastata Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmän tarpeeseen ja saada tilastotietoa tästä aiheesta. Toivomme, että tutkimustuloksista koostettujen tilastojen avulla on mahdollista hahmottaa tarkemmin tämän hetkistä kuvaa lähisuhdeväkivallan rikosprosessin etenemisestä lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tutkimuksen keskeisiä kysymyksiä ovat:

1. Kuinka suuri osa aineistomme lähisuhteessa tapahtuneista epäillyistä lievistä pahoinpitelyistä ja pahoinpitelyistä päätettiin muutoin esitutkinnassa ennen varsinaista syyteharkintaa?
2. Kuinka suuri osa aineistomme lähisuhteessa tapahtuneista epäillyistä lievistä pahoinpitelyistä ja pahoinpitelyistä eteni syyttäjälle syyteharkintaan ja edelleen mahdolliseen syytteeseen?
3. Kuinka moneen aineistomme lähisuhteessa tapahtuneista epäillyistä lievistä pahoinpitelyistä ja pahoinpitelyistä käräjäoikeus antoi syyksi lukevan tuomion?
4. Millä päätösperusteilla rikosprosessin eteneminen on mahdollisesti päätetty?

5.3 Tutkimusaineiston käsittelyn työvaiheet

Aineiston tiedot käsiteltiin Excel-ohjelmassa. Hirsjärvi ym. mukaan tutkimuksessa tulisi arvioida sen reliaaabeliutta eli mittaustulosten toistettavuutta (Hirsjärvi ym. 1997). Päätimme tuoda opinnäytetyössämme esille aineiston käsittelyn työvaiheet, jotta mittaustulokset olisi mahdollista toistaa.

Työvaihe 1. KUVIO 1 ja 2: Listauksesta suodatettiin erilleen lievä pahoinpitely ja pahoinpitely -rikosnimikkeet omiksi listoikseen. Listoja vertaamalla PHAKU-kaavalla saatiin eroteltua samoja rikosilmoitusnumeroita sisältäneet rivit. Näin saatiin eroteltua rikosilmoitusnumerot, jotka sisälsivät molempia rikosnimikkeitä. Lievä pahoinpitely, pahoinpitely ja molempia rikosnimekkeitä sisältäneiltä erillisiltä listoilta poistettiin kaksoiskappaleet, milloin rivimäärät laskemalla saatiin varsinaisten rikosilmoitusten lukumäärät. Osittain käsin tehdyn työn luonteen vuoksi erillisten rikosilmoitusnumeroiden lukumäärät täsmäytettiin kokonaislukumäärään, joka saatiin koko listasta kaksoiskappaleet poistamalla. Lisäksi kuvaajassa huomioitiin tietoomme saatu arkistoituneiden rikosilmoitusten lukumäärä. Edellä mainitut rikosilmoitusten määrät yhteen laskemalla muodostavat kuvaajan rikosilmoitusnumeroiden kokonaismäärän (100%). Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin määrälliset tiedot osoittava pylväskuvaaja (KUVIO 1) sekä prosentuaaliset suhteet osoittava sektorikuvaaja (KUVIO 2).

Työvaihe 2. KUVIO 3: Rikosilmoitusten kokonaismäärästä (ks. työvaihe 1) suodatettiin erilleen syyttäjälle syyteharkintaan lähteneet Poliisiasiain tietojärjestelmän mukaisen päätösperustekoodin 14, lähetetty syyttäjälle, avulla. Jäljelle jäänyt osuus laskettiin "muutoin esitutkinnassa päätettyjen" lukumääräksi. Laskutoimitusvirheen minimoimiseksi määrät täsmäytettiin kokonaismäärään. Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin prosentuaaliset suhteet osoittava sektorikuvaaja (KUVIO 3).

Työvaihe 3. KUVIO 4 ja 5. Alkuperäisestä listauksesta suodatettiin erikseen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeet. Näistä listoista laskettiin rikosnimikkeiden kokonaismäärät. Laskutoimitusvirheen minimoimiseksi määrät täsmäytettiin kokonaismäärään. Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin prosentuaaliset tiedot osoittava sektorikuvaaja (KUVIO 5) ja määrälliset tiedot osoittava pylväskuvaaja (KUVIO 4).

Työvaihe 4. KUVIO 6. Alkuperäisestä listauksesta suodatettiin erilleen syyttäjälle syyteharkintaan lähteneet Poliisiasian tietojärjestelmän mukaisen päätösperstekoodin 14, lähetetty syyttäjälle, avulla. Jäljelle jäänyt osuus laskettiin "muutoin esitutkinnessa päätettyjen" lukumääräksi. Laskutoimitusvirheen minimoimiseksi määrät täsmäytettiin kokonaismäärään. Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin prosentuaaliset suhteet osoittava sektorikuvaaja (KUVIO 6).

Työvaihe 5. KUVIO 7. Työvaiheessa 3 saatua listaa suodatettiin rikosnimikkeiden osalta. Näin saatiin eroteltua lievät pahoinpitelyt ja pahoinpitelyt syyttäjälle edenneiden sekä muutoin esitutkinnessa päätettyjen osalta. Laskutoimitusvirheen minimoimiseksi määrät täsmäytettiin kokonaismäärään. Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin määrälliset tiedot osoittava pylväskuvaaja (KUVIO 7).

Työvaihe 6. KUVIO 8: Helsingin syyttäjävirstolta saatua listaa, jossa oli rikosilmoitusnumeroittain eroteltuna syyttämättäjättämispäätös sekä syyte, suodattamalla eroteltiin edellä mainitut. Tämän jälkeen suodattamalla tyhjät ja analysoimalla perustelut tai käräjäoikeuden lopputulos -sarake saatiin varsinaiset tulokset pylväskuvaajaan. Tyhjät eli ne, joista ei ollut tullut syyttämättäjättämispäätöstä eikä syytettä, oli merkitty perusteilla: ei löydy syyttäjän järjestelmästä, syytesiirto muualle ja ei koske lähisuhdeväkivaltaa. Edellä mainitut erottelimme kuvaajaan Ei tulosta - nimikkeellä. Ei tulosta -nimikkeen lukumäärään lisättiin analysoinnin perusteella myös sellaiset, joiden perusteluissa mainittiin, että osaan rikosilmoituksen rikosnimikkeistä on tehty syyttämättäjättämispäätös ja osan osalta on nostettu syyte. Näistä ei saatu eroteltua tulosta, koska ei ollut tietoa, mihin rikosilmoituksessa olevaan rikosnimikkeeseen perustelut kohdistuvat.

Kaikki edellä mainitut verrattiin listoittain alkuperäiseen listaan, josta saimme eroteltua erilliset rikosnimikkeet ja niiden lukumäärät. Laskutoimitusvirheen minimoimiseksi määrät täsmäytettiin kokonaismäärään. Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin määrälliset tiedot osoittava pylväskuvaaja (KUVIO 8).

KUVIO 9: Työvaiheessa 6 saadulta erilliseltä listalta syyttämättäjättämispäätöksiä saatiin suodattamalla eroteltua lievan pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeiden määrät. Laskutoimitusvirheen minimoimiseksi määrät täsmäytettiin kokonaismäärään. Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin määrälliset tiedot osoittava pylväskuvaaja (KUVIO 9).

Työvaihe 12. KUVIO 13. Työvaiheessa 11 tehdyn taulukon 2 perusteella saatiin määrät, jotka lisäämällä Word-ohjelman Lisää kaavio -toimintoon määrät syöttämällä muodostettiin prosentuaaliset tiedot osoittava sektorikuvaaja (KUVIO 13).

Työvaihe 13. KUVIO 14, 15 ja 16. Edellä mainituissa työvaiheissa saadut lukumäärät yhdistettiin kokonaisuutta havainnollistavaan palkkikuvaajaan (KUVIO 14) sekä prosentuaaliset tiedot osoittaviin sektorikuvaajiin (KUVIO 15 ja 16).

6 TULOKSET

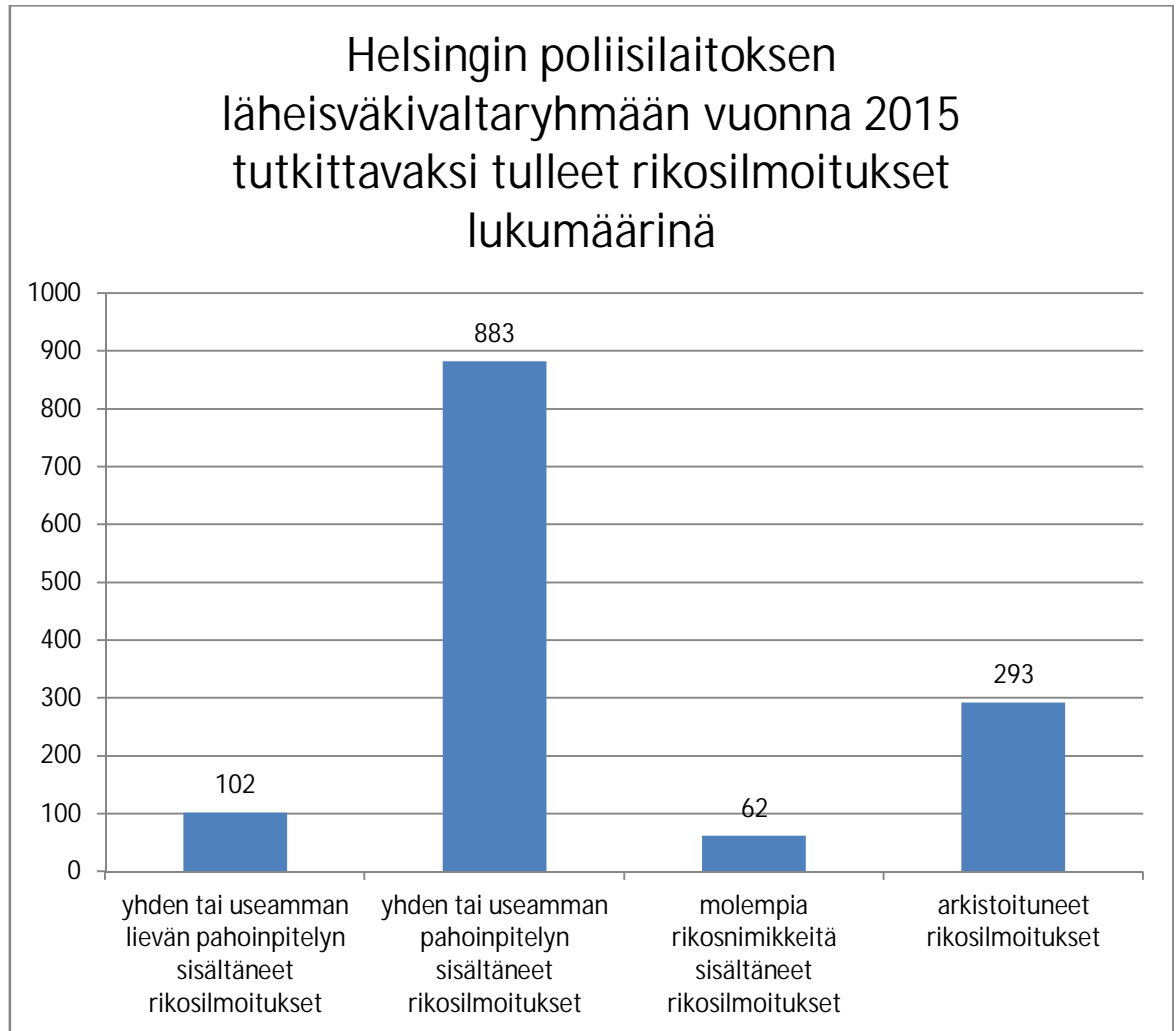
Aineiston tulokset esitämme kohdissa **6.1–6.2 rikosilmoituksittain** laskettuna. Havainnollistamme tuloksia prosentuaalisesti laskettuna sektorikuvaajilla sekä määrällisesti lasketuina pylväskuvaajalla. Havainnollistamme Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleiden lieviä pahoinpitelyitä ja perusmuotoisia pahoinpitelyitä sisältäneiden rikosilmoitusten määrää kokonaisuudessaan. Tarkastelemme lisäksi, missä suhteessa edellä mainitut rikosilmoitukset ovat edenneet esitutkintapöytäkirjoina syyttäjälle. Erottelemme toisistaan syyttäjälle syyteharkintaan edenneet esitutkintapöytäkirjat ja ennen syyteharkintaa rajoitetut tai muutoin esitutkinnassa päätetyt rikosilmoitukset.

Esittelemme varsinaisia tutkimusaineistostamme saatuja tuloksia kohdissa **6.3–6.8 rikosnimikkeittäin** laskettuna. Rikosilmoitukset sisälsivät useampia lievien pahoinpitelyiden ja pahoinpitelyiden rikosnimikkeitä. Havainnollistamme tuloksia prosentuaalisesti laskettuna sektorikuvaajilla, määrällisesti laskettuina pylväs- ja palkkikuvaajilla sekä jakaumia taulukkuvaajilla. Vertailemme Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleiden lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeiden etenemistä rikosprosessissa sekä niiden suhdetta toisiinsa.

Arvioimme viimeisessä kohdassa **6.9** tutkimuksemme luotettavuutta ja tuomme muun muassa esille tutkimusaineistomme vaikuttaneen lakimuutoksen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa. Tutkimusaineistosta jäi puuttumaan noin yksi viidesosa sellaisia rikosilmoituksia, jotka olisivat hakuehtojen mukaan soveltuneet tutkimusaineistoomme, mutta joiden tietoja emme saaneet niiden arkistoitumisen vuoksi.

Hakukriteereinä aineiston keräämiseksi käytettiin luokittelutietoa "perheväkivalta", aluekoodia Helsinki, vuonna 2015 läheisväkivaltaryhmässä toimineita tutkinnanjohtajia, vuotta 2015 sekä rikosnimikkeitä pahoinpitely ja tai lievä pahoinpitely. Tutkimusaineistosta kerromme tarkemmin kohdassa **5.1 Tutkimusaineisto**. Huomionarvoista on, että aineistomme rikosilmoitukset sisältävät mahdollisesti myös muita kuin lievän ja perusmuotoisen pahoinpitelyn rikosnimikkeitä. Nämä muut mahdolliset rikosnimikkeet eivät ole tiedossamme ja keskitymme tutkimuksessamme vain tiedossamme oleviin, lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeisiin.

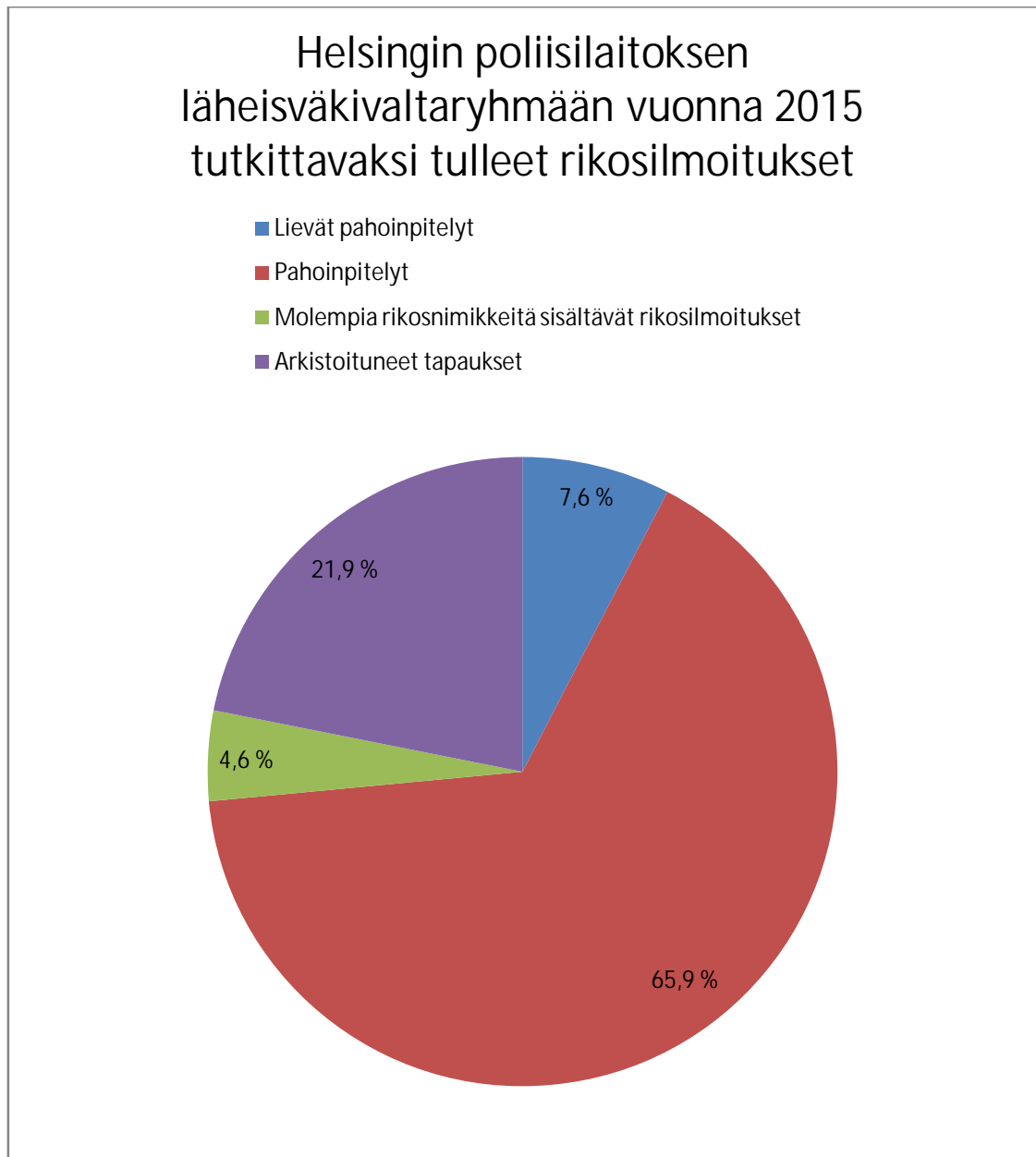
6.1 Kokonaismäärä rikosilmoituksittain

KUVIO 1. Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleet epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneet rikosilmoitukset lukumäärinä

Pylväskuvaajassa (KUVIO 1) esitämme lukumäärinä Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleet epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneet rikosilmoitukset. Kokonaisuudessaan vuonna 2015 Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneitä rikosilmoituksia on tietojemme perusteella tullut tutkittavaksi yhteensä 1340 kappaletta. Näistä pahoinpitelyjä sisältäneitä rikosilmoituksia oli 883 kappaletta, lieviä pahoinpitelyjä 102 kappaletta ja 62 kappaletta sellaisia ilmoituksia, jotka sisälsivät molempia rikosnimikkeitä. Tarkasteltaessa rikosilmoitusten määriä on huomioitava, että rikosilmoitukset sisältävät yhden tai useamman lievän pahoinpitelyn, yhden tai useamman pahoinpitelyn rikosnimikkeen tai yhden tai useamman molempia rikosnimikkeitä.

Lisäksi erottelimme kuvaajaan tietoomme saadut 293 kappaletta arkistoitunutta rikosilmoitusta, jotka täyttivät hakuehdoiltaan tutkimusaineistomme vaatimukset, mutta joiden tarkempia tietoja emme arkistoitumisen vuoksi saaneet. Rajasimme edellä mainitut 293 kappaletta arkistoitunutta rikosilmoitusta pois varsinaisesta tutkimusaineistostamme, koska emme saaneet tietoja niiden rikosilmoitusnumeroista, niiden sisältämistä lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn rikosnimikemääristä tai päätöstiedoista. Arkistoituneista rikosilmoituksista kerromme tarkemmin kohdassa **5.1 Tutkimusaineisto**. Aineistosta arkistoitumisen vuoksi puuttuvat rikosilmoitukset huomioimme luotettavuuden arvioinnissa kohdassa **6.9 Tutkimuksen luotettavuus**.

KUVIO 2. Prosentuaalinen jakauma Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleista epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneistä rikosilmoituksista

Sektorikuvaajassa (KUVIO 2) esitämme prosenttilukuina havainnollistaen Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleet rikosilmoitukset, jotka ovat sisältäneet epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä. Suhteutettuna kaikkiin hakuohjeemme mukaisiin rikosilmoituksiin ainakin yhden lievän pahoinpitelyn sisältäneitä rikosilmoituksia oli 7,6 prosenttia. Tämä suhdeluku sisältää vain sellaiset rikosilmoitukset, joissa ei ollut lisäksi pahoinpitelyn rikosnimikettä. Huomioitavaa on, että nämä rikosilmoitukset saattavat sisältää useamman lievän pahoinpitelyn rikosnimikkeen.

Suhteutettuna hakuehtojemme mukaisiin rikosilmoituksiin ainakin yhden pahoinpitelyn sisältäneitä rikosilmoituksia oli 65,9 prosenttia. Tämä suhdeluku sisältää vain sellaiset rikosilmoitukset, joissa ei ollut lisäksi lievän pahoinpitelyn rikosnimikettä. Huomioitavaa on, että nämä rikosilmoitukset saattavat sisältää useamman pahoinpitelyn rikosnimikkeen.

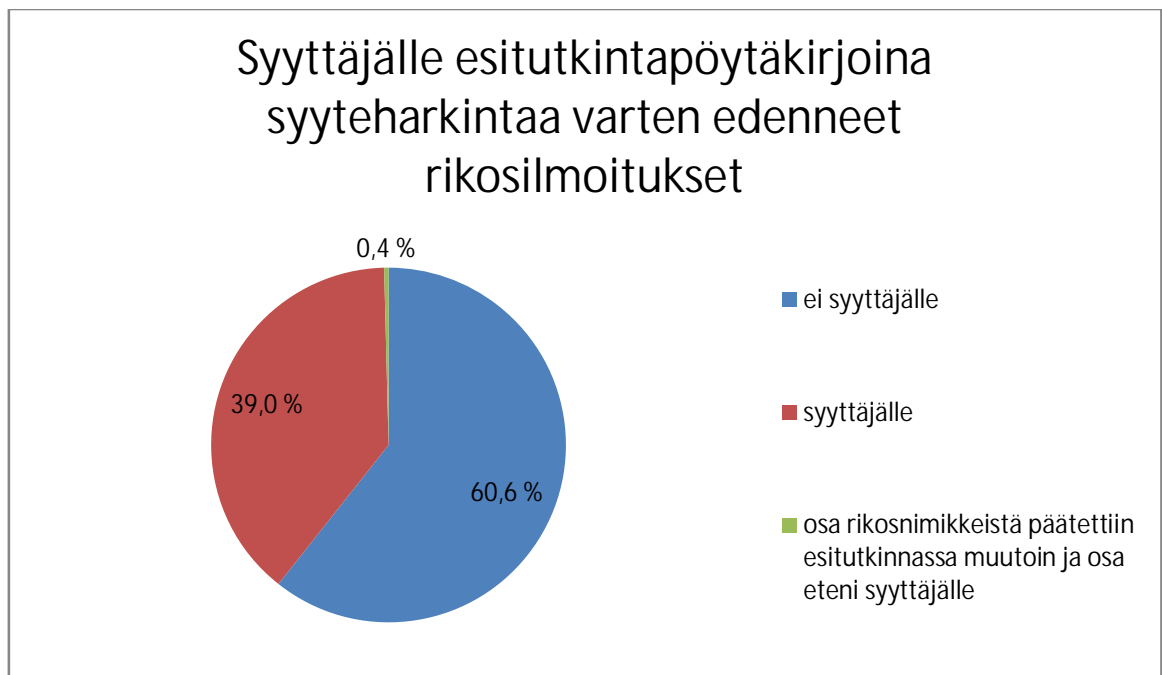
Kuvaajassa huomioidaan erikseen sellaiset rikosilmoitukset, jotka sisälsivät molempia edellä mainittuja rikosnimikkeitä. Suhteutettuna kaikkiin hakuehtojemme mukaisiin rikosilmoituksiin molempia rikosnimikkeitä, toisin sanoen ainakin yhden lievän pahoinpitelyn ja yhden pahoinpitelyn rikosnimikkeen, sisältäneitä rikosilmoituksia oli 4,6 prosenttia. Huomioitavaa on, että nämä rikosilmoitukset saattavat sisältää useamman sekä lievän pahoinpitelyn että pahoinpitelyn rikosnimikkeen.

Lisäksi kuvaajassa on eroteltu 21,9 prosentin osuus hakuehdot täyttävistä rikosilmoituksista, jotka puuttuvat varsinaisesta tutkimusaineistostamme arkistoitumisen vuoksi.

6.2 Syyttäjälle esitutkintapöytäkirjoina syyteharkintaan edenneet rikosilmoitukset

Tästä eteenpäin tarkastelemme varsinaista tutkimusaineistoamme ilman arkistoituneita rikosilmoituksia. Varsinainen tutkimusaineistomme pohjautuu 1047 rikosilmoitukseen, joista 883 kappaletta sisältää ainakin yhden pahoinpitelyn rikosnimikkeen, 102 kappaletta sisältää ainakin yhden lievän pahoinpitelyn rikosnimikkeen sekä 62 kappaletta sisältää ainakin yhden lievän pahoinpitelyn sekä yhden pahoinpitelyn rikosnimikkeet.

Laskimme tutkimukseemme syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden esitutkintapöytäkirjojen ja muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosilmoitusten prosentuaalisen suhteen toisiinsa. Sektorikuvaajassa (KUVIO 3) erottelemme prosentuaalisesti havainnollistaen rikosilmoitukset, jotka ovat päätetty esitutkinnassa ennen varsinaiseen syyteharkintaan siirtämistä sekä esitutkintapöytäkirjat, jotka ovat edenneet esitutkinnasta syyteharkintaan syyttäjälle.

KUVIO 3. Esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosilmoitusten ja syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden esitutkintapöytäkirjojen suhde toisiinsa

Suhteutettuna toisiinsa 60,6 prosenttia rikosilmoituksista päätettiin esitutkinnassa ennen varsinaiseen syyteharkintaan siirtämistä. Nämä päätökset sisältävät tutkijan ja tutkinnanjohtajan päätösten lisäksi tutkinnanjohtajan esityksestä syyttäjän tekemät rajoittamispäätökset. Tarkastelemme näiden päätösten perusteita rikosnimikkeittäin tarkemmin kohdassa

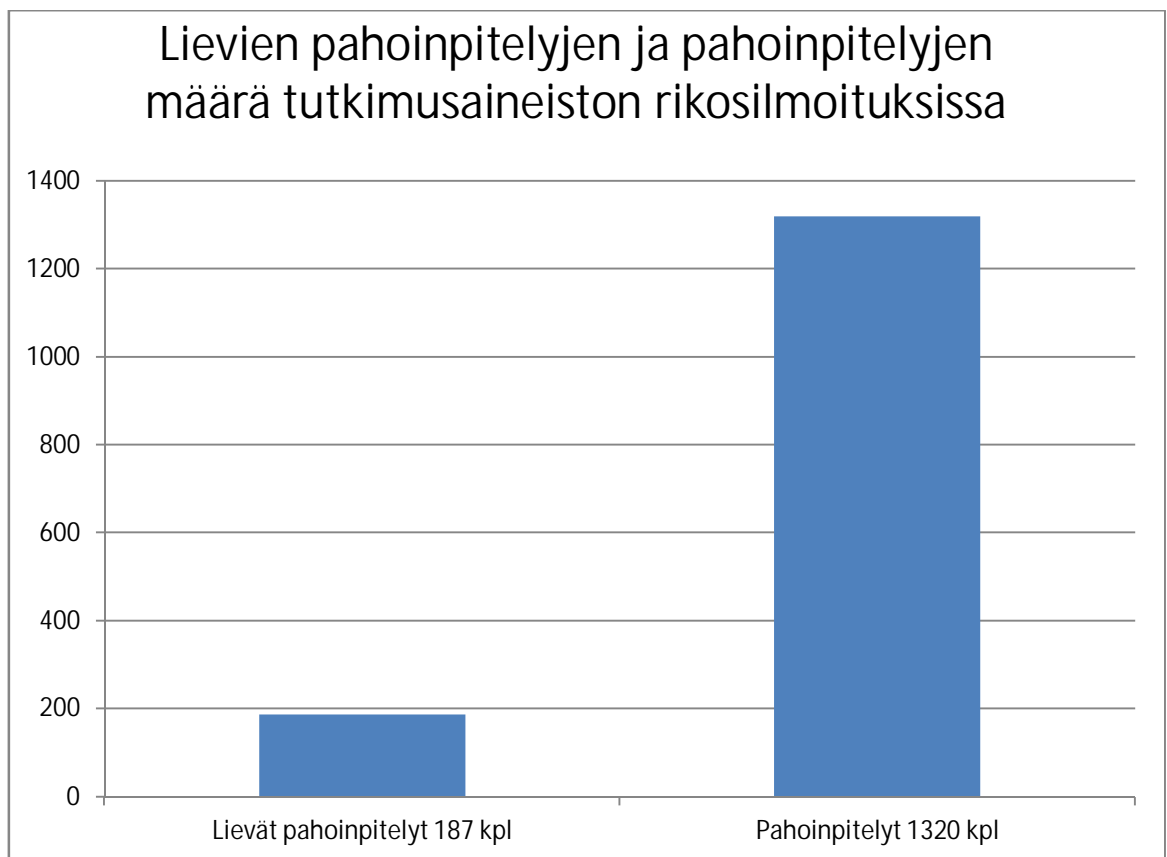
6.7 Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden päätösperusteita (TAULUKKO 1). Tutkimusaineistosta 39,0 prosenttia rikosilmoituksista puolestaan eteni syyttä-

jälle esitutkintapöytäkirjoina varsinaista syyteharkintaa varten. Kokonaismäärinä edellä mainitut prosenttiluvut sisälsivät 635 rikosilmoitusta, jotka päätettiin esitutkinnassa ennen syyttäjälle siirtämistä ja 408 esitutkintapöytäkirjaa, jotka etenivät syyttäjälle syyteharkintaa varten.

Lisäksi huomioimme kuvaajassa neljä rikosilmoitusta, jotka sisälsivät lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeitä ja joista osa nimikkeistä päätettiin esitutkinnassa muutoin ja osa eteni syyttäjälle syyteharkintaa varten.

6.3 Lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeiden kokonaismäärä

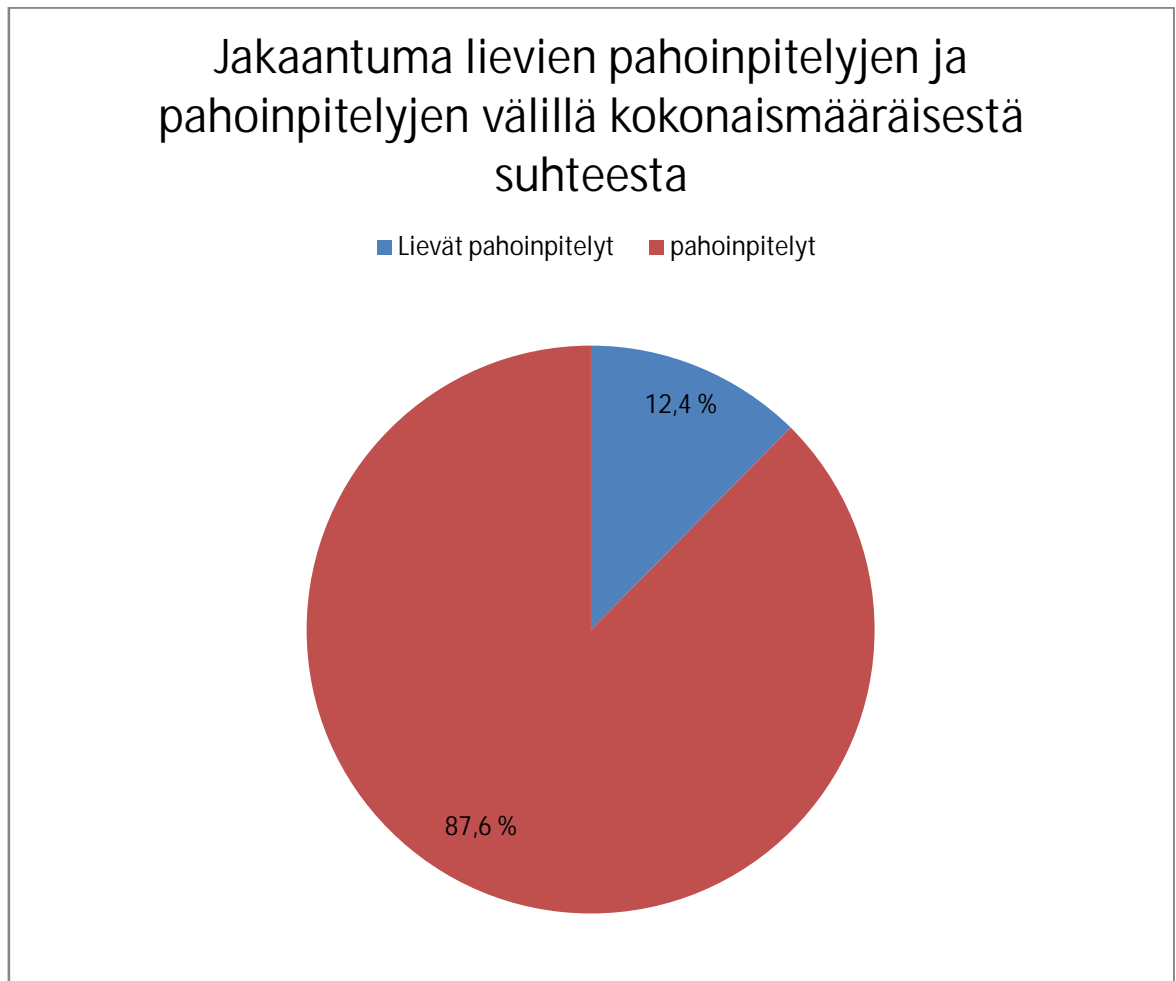
Tästä eteenpäin tarkastelemme tutkimusaineistoa rikosnimikkeittäin, sillä esittelemme tutkimuksemme tulokset rikosprosessin päätösvaiheista rikosnimikkeittäin.

KUVIO 4. Lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeiden lukumäärä tutkimusaineiston rikosilmoituksissa

Pylväskuvaajassa (KUVIO 4) esitämme epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen kokonaislukumäärät. Yhteensä tutkimusaineiston rikosilmoitukset (1047 kappaletta)

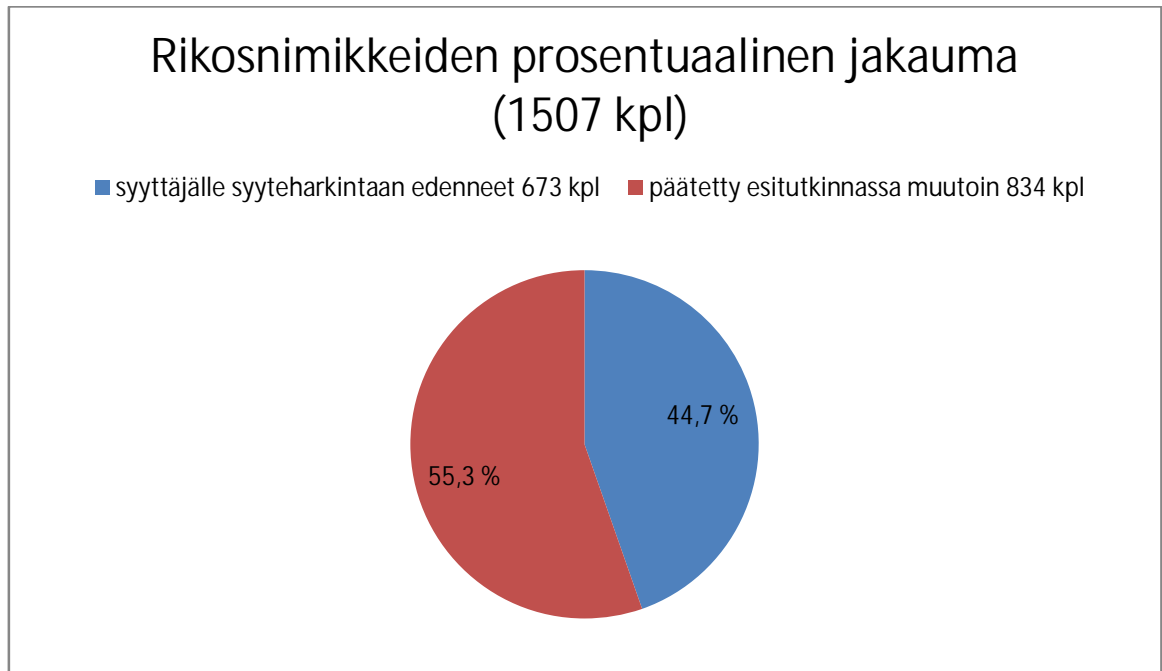
sisälsivät yhteensä 1507 kappaletta lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn rikosnimikettä. Näistä lieviä pahoinpitelyjä oli 187 kappaletta ja pahoinpitelyjä oli 1320 kappaletta.

KUVIO 5. Prosentuaalinen jakauma epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen välisestä kokonaismääräisestä suhteesta rikosnimikkeittäin tarkasteltuna

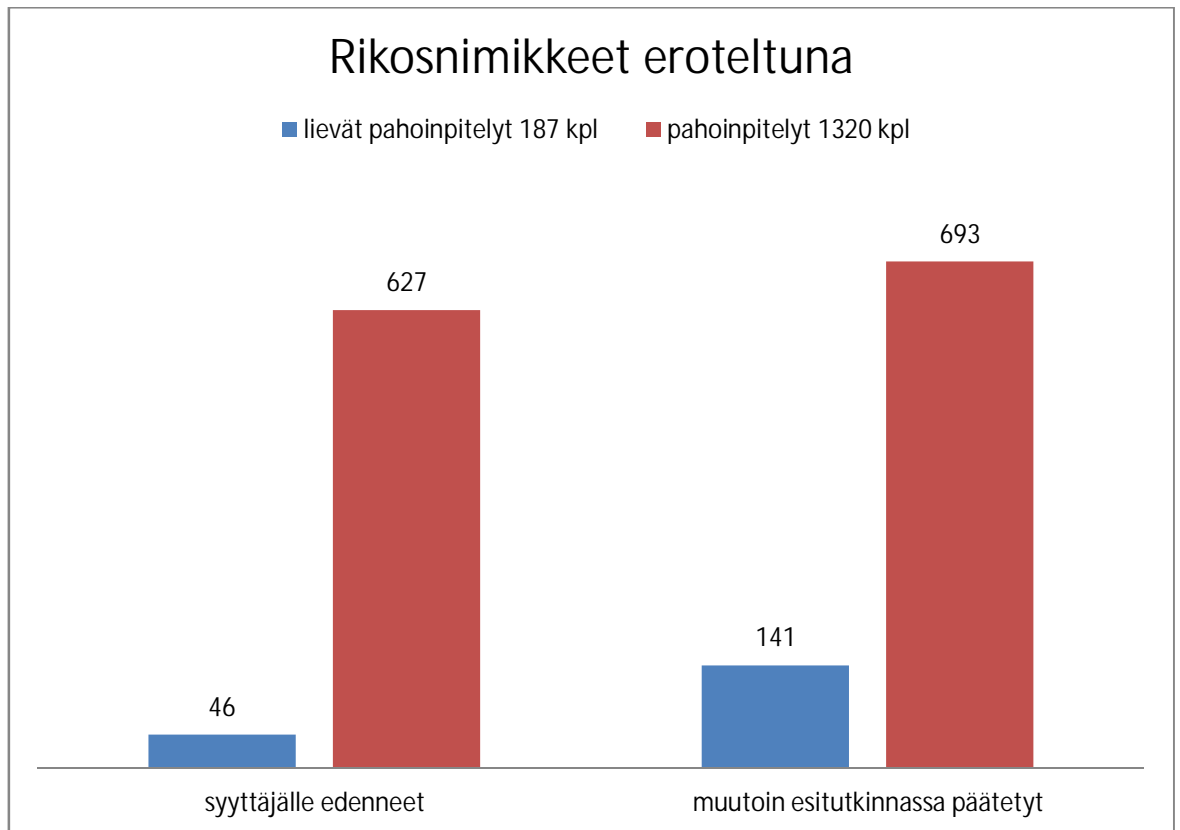
Sektorikuvaajassa (KUVIO 5) esitämme prosentuaalisen eron lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen välisestä suhteesta rikosnimikkeittäin tarkasteltuna. Kuviossa on huomioitu kokonaisuudessaan lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeiden määrät tutkimusaineistomme rikosilmoituksista. Jos esimerkiksi pariskunta on pahoinpidellyt toinen toistaan, rikosilmoitus on sisältänyt kaksi eri pahoinpitelyä. Tutkimusaineistoomme sisältyneistä 1507 rikosnimikkeestä 87,6 prosenttia oli epäiltyjä pahoinpitelyjä, kun taas 12,4 prosenttia epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä.

6.4 Suhde syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden ja esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosnimikkeiden välillä

KUVIO 6. Rikosnimikkeiden prosentuaalinen jakauma syyttäjälle syyteharkintaan edenneistä ja muutoin esitutkinnassa päätetyistä

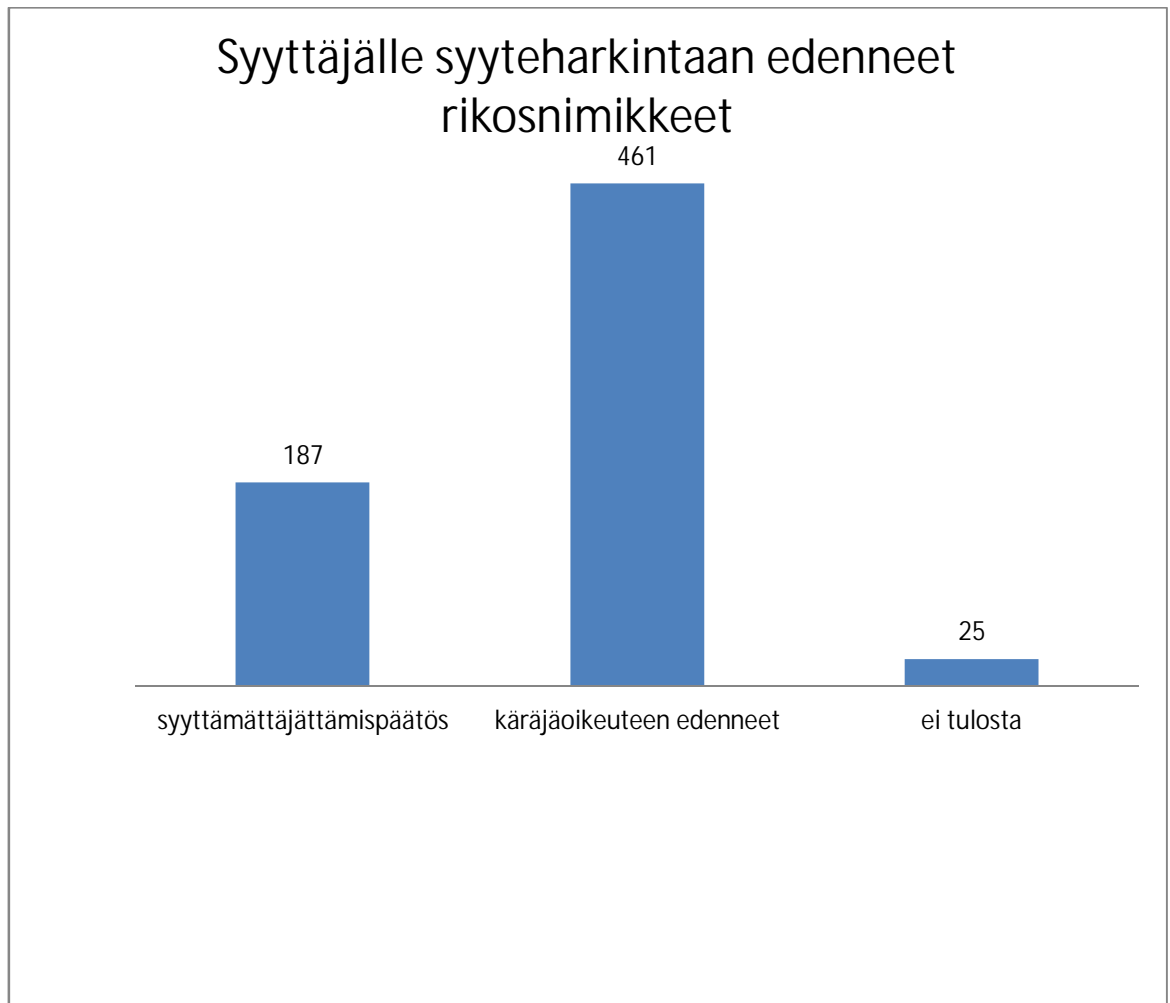
Sektorikuvaajassa (KUVIO 6) esitämme suhdetta syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden ja muutoin esitutkinnassa päätettyjen epäiltyjen tekojen välillä. Muutoin esitutkinnassa päätetyillä tarkoitetaan poliisin esitutkinnassa päättämiä tai syyttäjän tutkinnanjohtajan esityksestä rajoittamia epäiltyjä tekoja. Tutkimusaineiston rikosnimikkeistä syyttäjälle syyteharkintaan eteni 673 kappaletta lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn rikosnimikettä. Prosentuaalisesti laskettuna 44,7 prosenttia kaikista rikosnimikkeistä eteni syyttäjälle syyteharkintaan. Muutoin esitutkinnassa päätettiin ennen varsinaiseen syyteharkintaan siirtämistä 834 kappaletta lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn rikosnimikettä eli prosentuaalisesti laskettuna 55,3 prosenttia tutkimusaineistomme rikosnimikkeistä.

KUVIO 7. Epäiltyjen tekojen määrät eroteltuna syyttäjälle syyteharkintaan edenneisiin ja muutoin esitutkinnessa päätettyihin lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeisiin

Pylväskuvaajassa (KUVIO 7) esitämme epäiltyjen tekojen määrät eroteltuna syyttäjälle syyteharkintaan edenneisiin ja muutoin esitutkinnessa päätettyihin tarkasteltuna lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeisiin jaoteltuna. Syyttäjälle varsinaiseen syyteharkintaan eteni 46 kappaletta lievän pahoinpitelyn rikosnimikettä ja 627 pahoinpitelyn rikosnimikettä. Muutoin esitutkinnessa päätetyillä tarkoitetaan poliisin esitutkinnessa päätettäviä tai syyttäjän tutkinnanjohtajan esityksestä rajoittamia epäiltyjä tekoja. Näistä lieviä pahoinpitelyjä oli 141 rikosnimikettä ja pahoinpitelyn 693 rikosnimikettä. Esitämme muutoin esitutkinnessa päätettyjen päätöspäätökset tarkemmin kohdassa **6.7. Muutoin esitutkinnessa päätettyjen rikosnimikkeiden päätöspäätökset** (TAULUKKO 1).

6.5 Syyttäjälle syyteharkintaan edenneet rikosnimikkeet

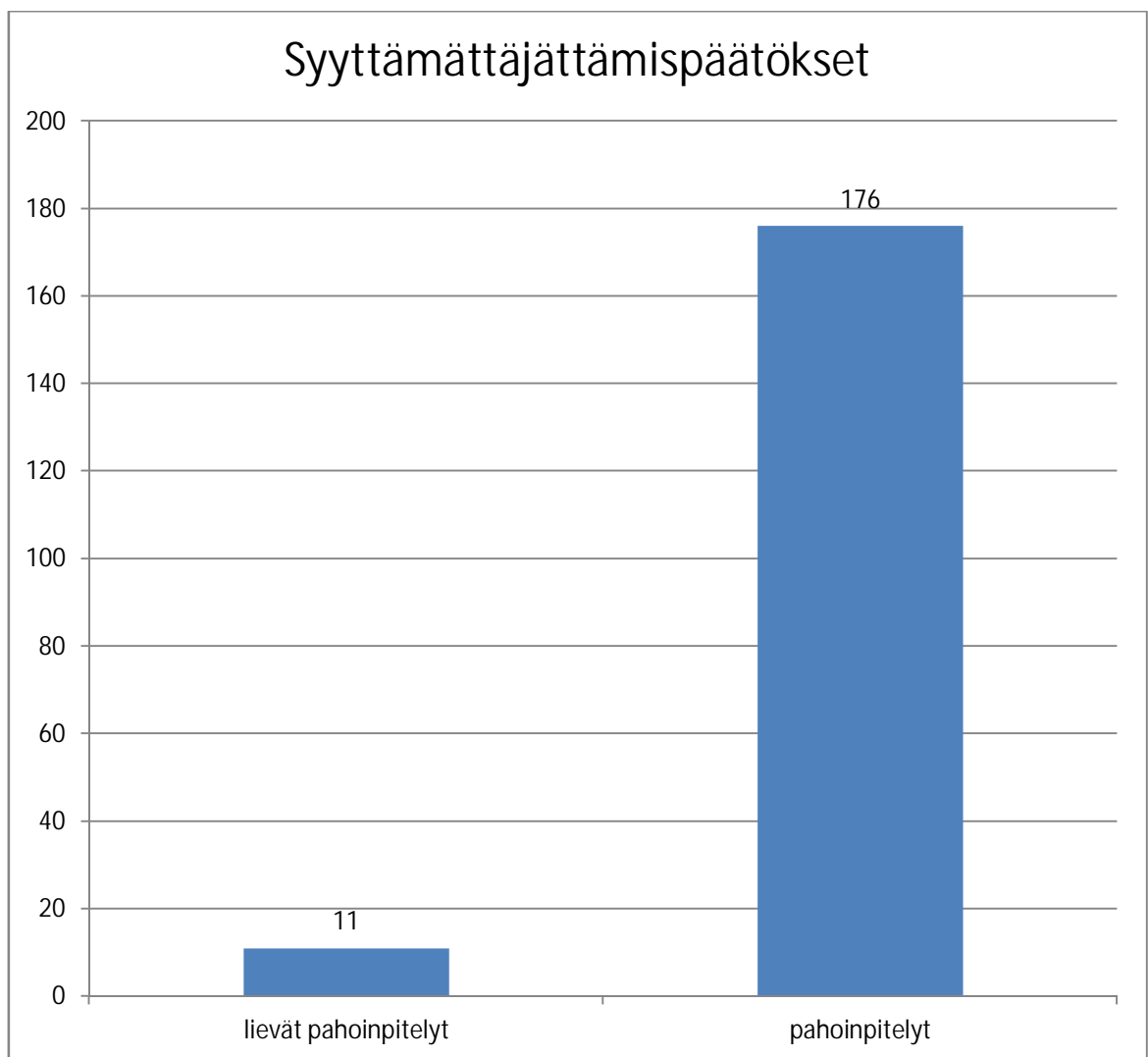

KUVIO 8. Syyttäjän päätökset syyteharkintaan edenneistä rikosnimikkeistä

Pylväskuvaajassa (KUVIO 8) esitämme syyttäjän tekemät päätökset syyteharkintaan edenneistä rikosnimikkeistä. Syyttäjälle edenneeseen 187 rikosnimikkeeseen oli tehty syyttämättäjättämispäätös. Näiden lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeiden jakaantumista havainnollistamme seuraavassa kuviossa (KUVIO 9). Tämän jälkeen esitämme näiden syyttämättäjättämispäätösten perusteita tarkemmin (KUVIO 10).

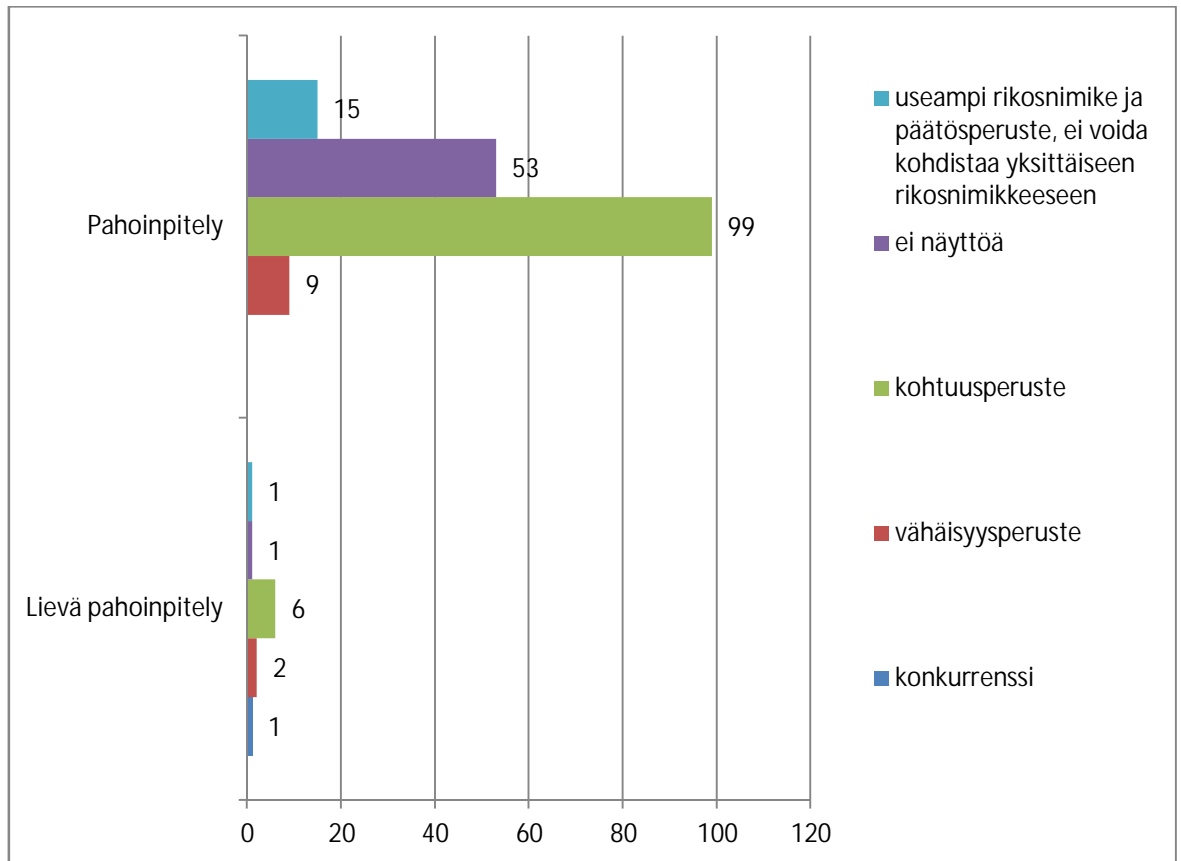
Syyttäjälle syyteharkintaan edenneistä (763 kpl) rikosnimikkeistä syyttäjä nosti 461 rikosnimikkeen kohdalla asiassa syytteen. Näistä 11 kappaletta oli edelleen vireillä käräjäoikeudessa ja 450 kappaletta kohdalla käräjäoikeus oli joko antanut ratkaisun asiassa tai asia oli jätetty käräjäoikeudessa sillensä. Käräjäoikeuden päätöksiä havainnollistamme kohdassa **6.6 Käräjäoikeuden päätökset** (KUVIO 11). Edelleen kohdassa **6.6 Käräjäoikeuden päätökset** (KUVIO 12) tarkastellaan käräjäoikeudessa syyksi luettujen lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeiden jakaantumista.

Kaikkiin syyttäjälle syyteharkintaan edenneistä rikosnimikkeistä emme saaneet vertailukelpoista tulosta. Näistä rikosnimikkeistä neljää kappaletta ei löytynyt syyttäjän järjestelmästä, kuuteen kappaleeseen oli tehty syytesiirto muualle ja kuusi kappaletta ei koskenut lähisuhdeväkivaltaa. Lisäksi "ei tulosta" sisältää 9 kappaletta rikosnimikkeitä, joiden perusteluissa mainittiin, että esitutkintapöytäkirjat ovat sisältäneet useampia rikosnimikkeitä, joista osaan syytekohtista on tehty syyttämättäjättämispäätös ja osa syytekohtista on syyksi luettu tai hylätty käräjäoikeudessa. Näistä emme voineet erotella tulosta, koska ei ollut tietoa, mihin rikosnimikkeeseen perustelut kohdistuivat. Kaikki tässä kappaleessa mainitut 25 rikosnimikettä erottelimme kuvaajaan "ei tulosta" -nimikkeellä.

KUVIO 9. Syyttäjän tekemät syyttämättäjättämispäätökset rikosnimikkeittäin eroteltuna

Pylväskuvaajassa (KUVIO 9) esitämme syyttäjän tekemien syyttämättäjättämispäätösten jakaantumista rikosnimikkeittäin. Syyttämättäjättämispäätöksistä 11 kappaletta koski epäiltyä lievää pahoinpitelyä ja 176 kappaletta epäiltyä pahoinpitelyä. Esitämme syyttäjän perusteita näihin syyttämättäjättämispäätöksiin seuraavassa kuvaajassa (KUVIO 10).

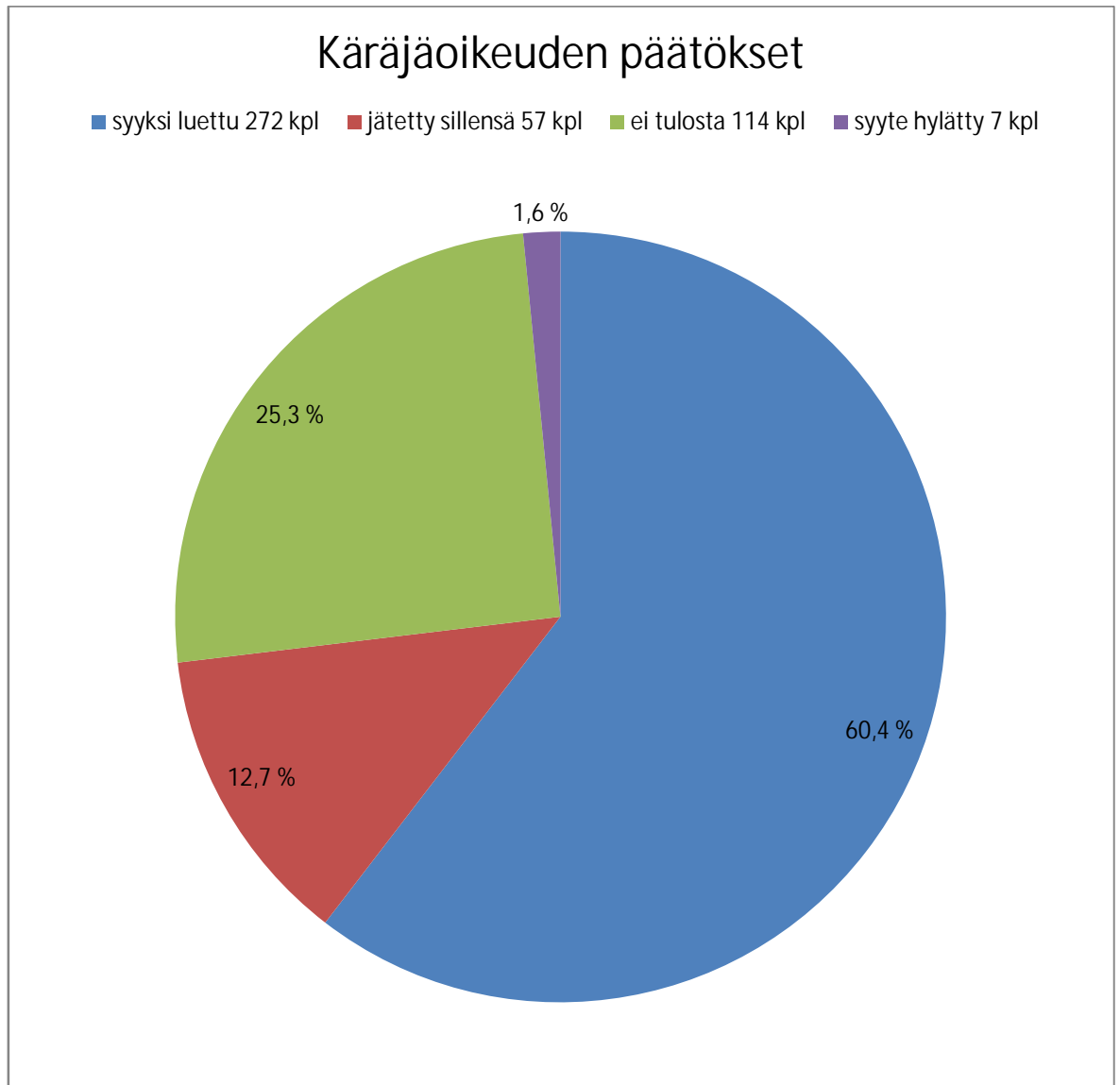
KUVIO 10. Syyttäjän tekemien syyttämättäjättämispäätösten perustelut eroteltuna rikosnimikkeittäin

Palkkikuvaajassa (KUVIO 10) esitämme perusteet syyttäjän tekemiin syyttämättäjättämispäätöksiin. Epäiltyihin lieviin pahoinpitelyihin tehdyt 11 kappaletta syyttämättäjättämispäätöksiä jakaantuivat perusteluissa seuraavasti. Yhteensä rikosnimikkeeseen päätös oli tehty konkurrenssin perusteella, kahteen vähäisyysperusteella, kuuteen kohtuusperusteella ja yhteensä ei näyttöä -perusteella. Yhden lievän pahoinpitelyn rikosnimikkeen kohdalla perusteluissa luki, että syyttämättäjättämispäätöksiä oli tehty useampia eri perusteilla eri rikosnimikkeille. Täten tutkimusaineistomme tiedoilla oli mahdotonta kohdistaa lievään pahoinpitelyyn tehtyä päätösperustetta.

Epäiltyihin pahoinpitelyihin tehdyt 176 kappaletta syyttämättäjättämispäätöksiä jakaantuivat perusteluissa seuraavasti. Näistä suurimpaan osaan (99 kappaletta) oli tehty syyttämättäjättämispäätös kohtuusperusteella. Edelleen 53 kappaleeseen syyttämättäjättämispäätös oli tehty "ei näyttöä" -perusteella ja 9 kappaleeseen päätös oli tehty vähäisyysperusteella. 15 pahoinpitelyn rikosnimikkeen kohdalla perusteluissa luki, että syyttämättäjättämispäätöksiä oli tehty useampia eri perusteilla eri rikosnimikkeille. Täten tutkimusaineistomme tiedoilla oli mahdotonta kohdistaa yksittäiseen pahoinpitelyyn tehtyä päätösperustetta.

Edellä mainittuja syyttäjän tekemiä päätöspäätöksiä käsittelemme opinnäytetyömme kohdassa **4.4 Syyttäjän syyteharkinta**.

6.6 Käräjäoikeuden päätökset

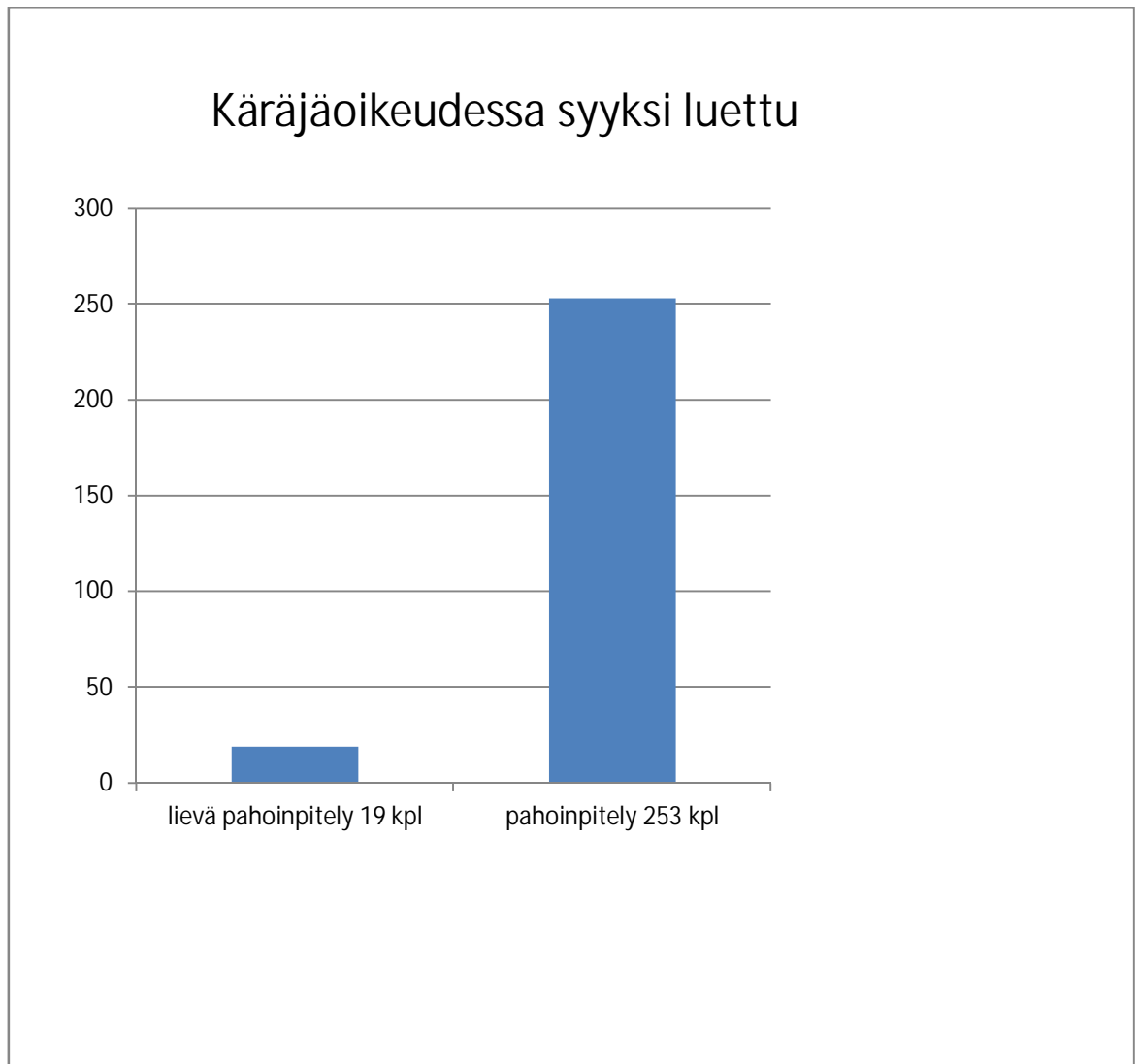
KUVIO 11. Käräjäoikeuden päätökset epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeisiin

Sektorikuvaajan (KUVIO 11) avulla havainnollistamme prosentuaalisesti suhteutettuna tutkimusaineistoomme käräjäoikeudessa tehtyjä ratkaisuja. Käräjäoikeudessa syyksi luettiin lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn syytekohta 60,4 prosentissa (272 kappaletta) näistä käräjäoikeuteen edenneistä rikosnimikkeistä. Huomioitavaa on, että osan kohdalla edellä mainituista on valitettu hovioikeuteen.

Käräjäoikeudessa taasen tutkimusaineistomme 57 lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn syytekohtaa oli jätetty sillensä. Prosentuaalisesti laskettuna tämä luku on 12,7 prosenttia käräjäoikeuteen edenneistä rikosnimikkeistä. Sillensä jättämistä tarkennetaan opinnäytetyömme kohdassa **4.5 Oikeudenkäynti rikosasioissa**.

Käräjäoikeudessa syyte oli hylätty 1,6 prosentissa käräjäoikeuteen edenneistä tutkimusaineistomme rikosnimikkeistä. Näistä neljän rikosnimikkeen kohdalla oli valitettu hovioikeuteen asiassa.

Huomioitavaa tuloksissa kuitenkin on, että käräjäoikeuteen edenneistä rikosnimikkeistä 114 kappaleeseen emme saaneet vertailukelpoista tulosta. Tämä sen vuoksi, että näissä rikosnimikkeiden kohdalla perusteluissa luki, että eri syytekohtia oli useampia ja käräjäoikeudessa syyksi luettiin yksi tai useampi syytekohta, yksi tai useampi syytekohta hylättiin tai vaihtoehtoisesti jätettiin sillensä. Täten tutkimusaineistomme tiedoilla oli mahdotonta kohdistaa tiettyyn rikosnimikkeeseen tehtyä käräjäoikeuden ratkaisua. Näistä 9 kappaletta oli lieviä pahoinpitelyjä ja 105 kappaletta pahoinpitelyjä.

KUVIO 12. Käräjäoikeudessa syyksi luetut rikosnimikkeet eroteltuina lieviin pahoinpitelyihin ja pahoinpitelyihin

Pylväskuvaajassa (KUVIO 12) esitämme tutkimusaineistomme käräjäoikeudessa syyksi luettujen tekojen lukumääriä eroteltuina lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeisiin. Tutkimusaineistomme perusteella käräjäoikeudessa syyksi luettiin yhteensä 272 lievän pahoinpitelyn tai pahoinpitelyn syytekohtaa. Näistä 19 kappaletta oli lieviä pahoinpitelyjä ja 253 kappaletta pahoinpitelyjä.

6.7 Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden päätöserusteet

TAULUKKO 1. Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden tutkinnan päätöserusteet taulukoituna

Tutkinnan päätöserusteet Käytetyt perusteet	Rikosnimikkeet		Yhteensä	Päätöksentekijä
	Lievä pahoinpitely	Pahoinpitely		
01 Asiasta jo ilmoitus (toiminnallinen)		17	17	TJ tai T
02 Ei rikosta (ETL 10:2.2)	14	78	92	TJ
03 Rikos vähäinen (ETL 3:9.1)	48	38	86	TJ tai T
04 Rikos vähäinen(muut syyt) (TulliL 45, RajavartiOL 2:9.1)	9	9	18	TJ tai T
05 Rikos vanhentunut (yleinen) (RL 8:1)		1	1	TJ
06 Asianomistaja ei vaadi rangaistusta (ETL 3:4.2)	6		6	yleensä TJ
10 Rikoksesta epäilty kuollut (ETL 10:2.2)		2	2	TJ tai T
11 Rikollisesta teosta epäilty (alle 15-vuotias) (ETL 10:2.2)		4	4	TJ tai T
12 Annettu rangaistusvaatimus (L rang.määräysmenettelystä 1)	5		5	T
18 Esitutkintaa ei toimiteta, seuraamusluonteinen rajoittaminen (ETL 3:10.1)	1	5	6	SYTTÄJÄ
19 Esitutkintaa lopetetaan, seuraamusluonteinen rajoittaminen (ETL 3:10.1)	31	184	215	SYTTÄJÄ
21 Esitutkintaa lopetetaan, kustannusperusteinen rajoittaminen (ETL 3:10.2)		7	7	SYTTÄJÄ
22 Esitutkintaa lopetetaan, prosessuaalinen rajoittaminen (ETL 3:10.2)	19	289	308	SYTTÄJÄ
23 Esitutkintaa ei toimiteta, seuraamusluonteinen rajoittaminen (ETL 3:10.1)		2	2	SYTTÄJÄ
24 Esitutkintaa lopetetaan, seuraamusluonteinen rajoittaminen (ETL 3:10.1)		2	2	SYTTÄJÄ
26 Esitutkintaa lopetetaan, prosessuaalinen rajoittaminen (ETL 3:10.2)		1	1	SYTTÄJÄ
27 Asiassa ei ole syytä epäillä rikosta, esitutkintaa ei toimiteta (ETL 3:3)	7	51	58	TJ
99 Muu syy (toiminnallinen)	1	3	4	TJ
Yhteensä	141	693	834	

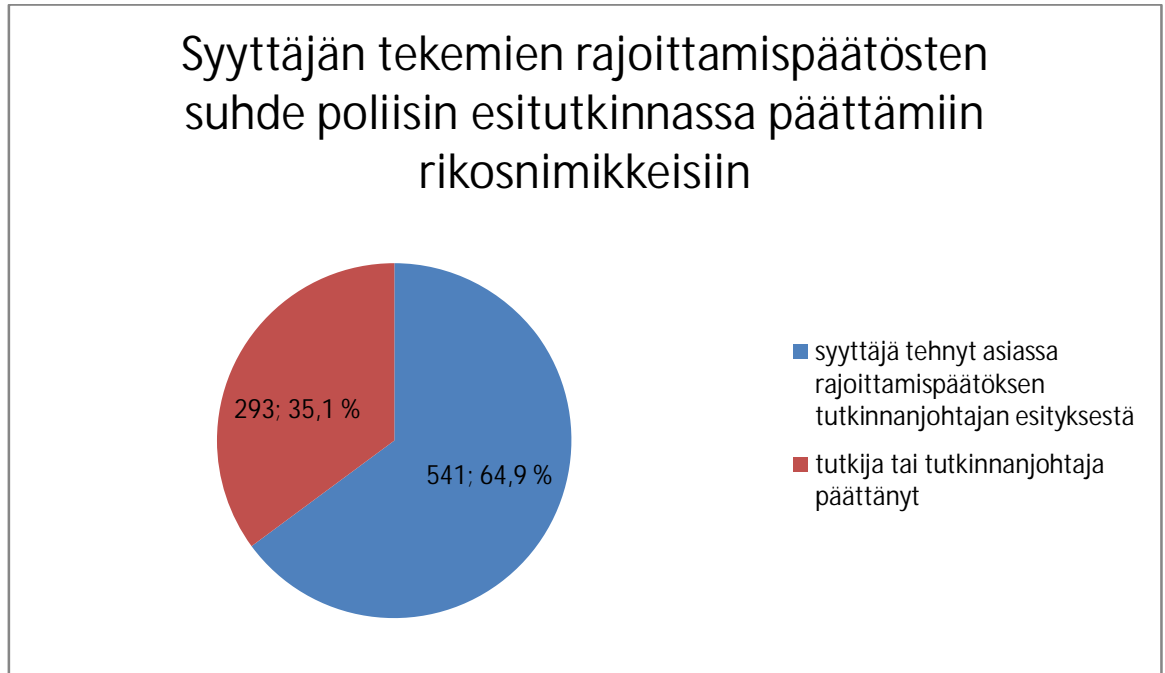
Taulukossa (TAULUKKO 1) esitämme tutkimusaineistomme muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden päätöserusteet eroteltuina epäiltyihin lieviin pahoinpitelyihin ja pahoinpitelyihin. Muitakin päätöserusteita on olemassa, mutta taulukossa näkyy vain sellaiset, jotka koskivat tutkimusaineistoamme. Oikeanpuolimmaisessa sarakkeessa näkyy

Poliisiasiaan tietojärjestelmän ohjeen mukaiset päätöksentekijät. Näitä päätöserusteita käsittelemme opinnäytetyömme kohdassa **4.2 Poliisin tekemät päätökset esitutinnan lopettamisesta** sekä kohdassa **4.3 Esitutinnan rajoittaminen**.

TAULUKKO 2. Muutoin esitutinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden tutinnan päätöserusteiden päätöksentekijät taulukoituna

Päätöksentekijä	Rikosnimikkeet		Yhteensä
	Lievä pahoinpitely	Pahoinpitely	
T	5		5
TJ	22	133	155
yleensä TJ	6		6
TJ tai T	57	70	127
SYYTTÄJÄ	51	490	541
Yhteensä			834

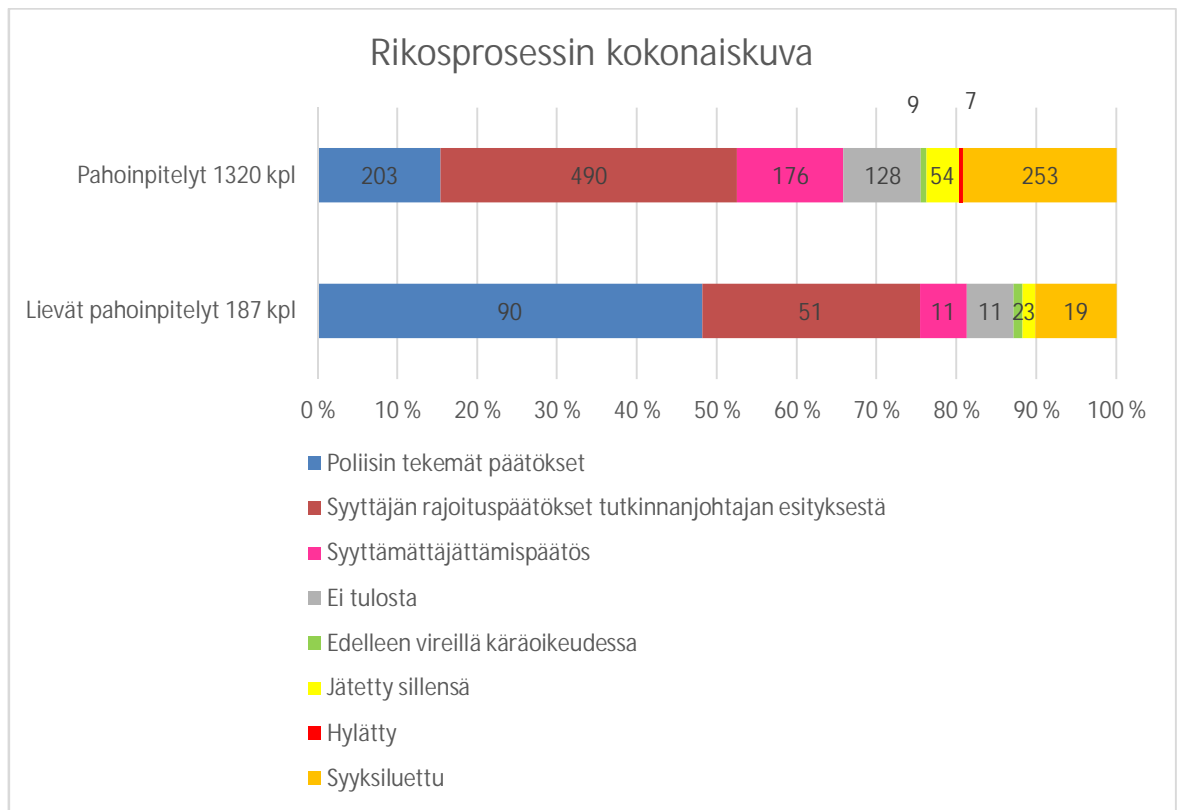
Taulukossa (TAULUKKO 2) erottelemme Poliisiasiaan tietojärjestelmän ohjeen mukaisten päätöksentekijöiden mukaan päätökset lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeiden osalta. Taulukossa näkyvistä määristä voidaan laskea poliisin tehneen päätöksen esitutinnan lopettamisesta tai toimittamatta jättämisestä 293 rikosnimikkeeseen. Näistä 90 kappaletta oli epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja 203 kappaletta oli epäiltyjä pahoinpitelyjä. Lisäksi syyttäjä teki rajoittamispäätöksen esitutinnan lopettamisesta tai toimittamatta jättämisestä tutkinnanjohtajan esityksestä 541 kappaleeseen tutkimusaineistomme rikosnimikkeistä. Näistä 51 kappaletta oli epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja 490 kappaletta epäiltyjä pahoinpitelyjä.

KUVIO 13. Esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosnimikkeiden suhde syyttäjän rajoittamien ja poliisin päättämien välillä

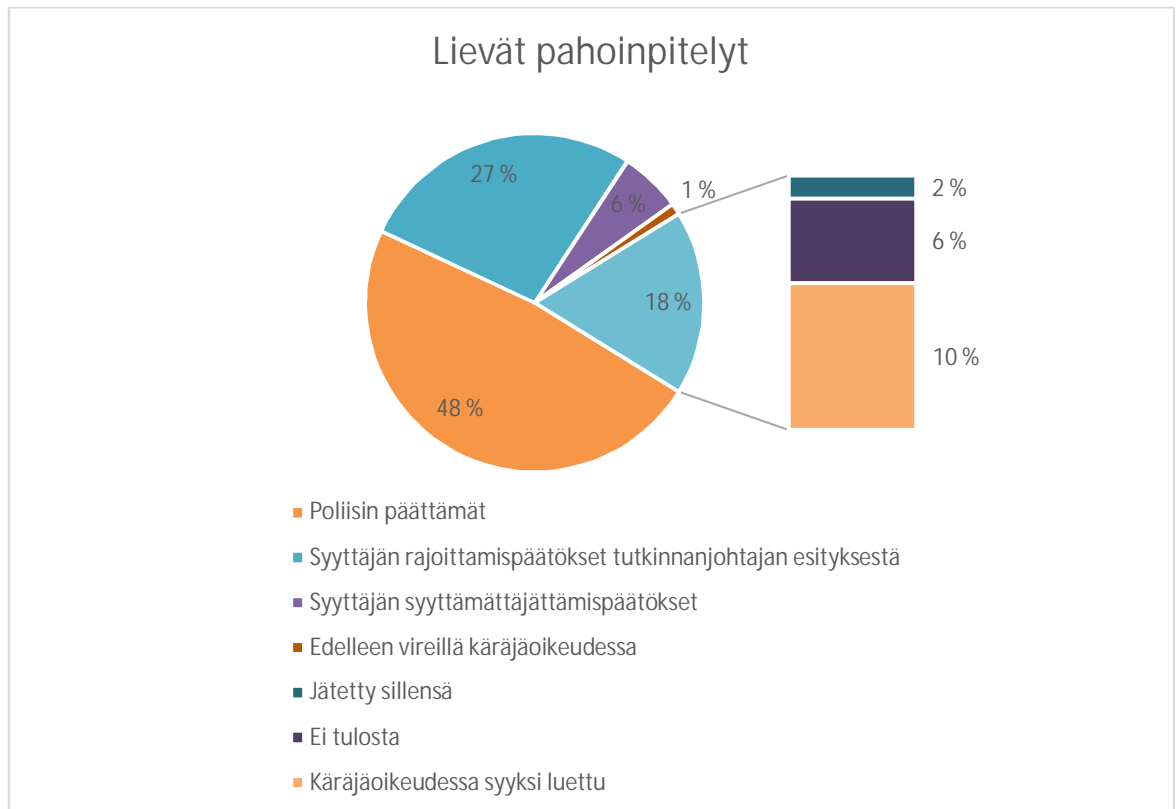
Sektorikuvaajassa (KUVIO 13) esitämme esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosnimikkeiden suhdetta syyttäjän tekemien rajoittamispäätösten ja poliisin tekemien esitutkinnan toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätösten välillä. Prosentuaalisesti tarkasteltuna syyttäjä teki tutkinnanjohtajan esityksestä 64,9 prosentissa tutkimusaineistomme muutoin esitutkinnassa päätetyissä esitutkinnan rajoittamispäätöksen lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeiden osalta. Poliisi teki taasen esitutkinnan toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätöksen näistä 35,1 prosentissa.

6.8 Rikosprosessin kokonaiskuva

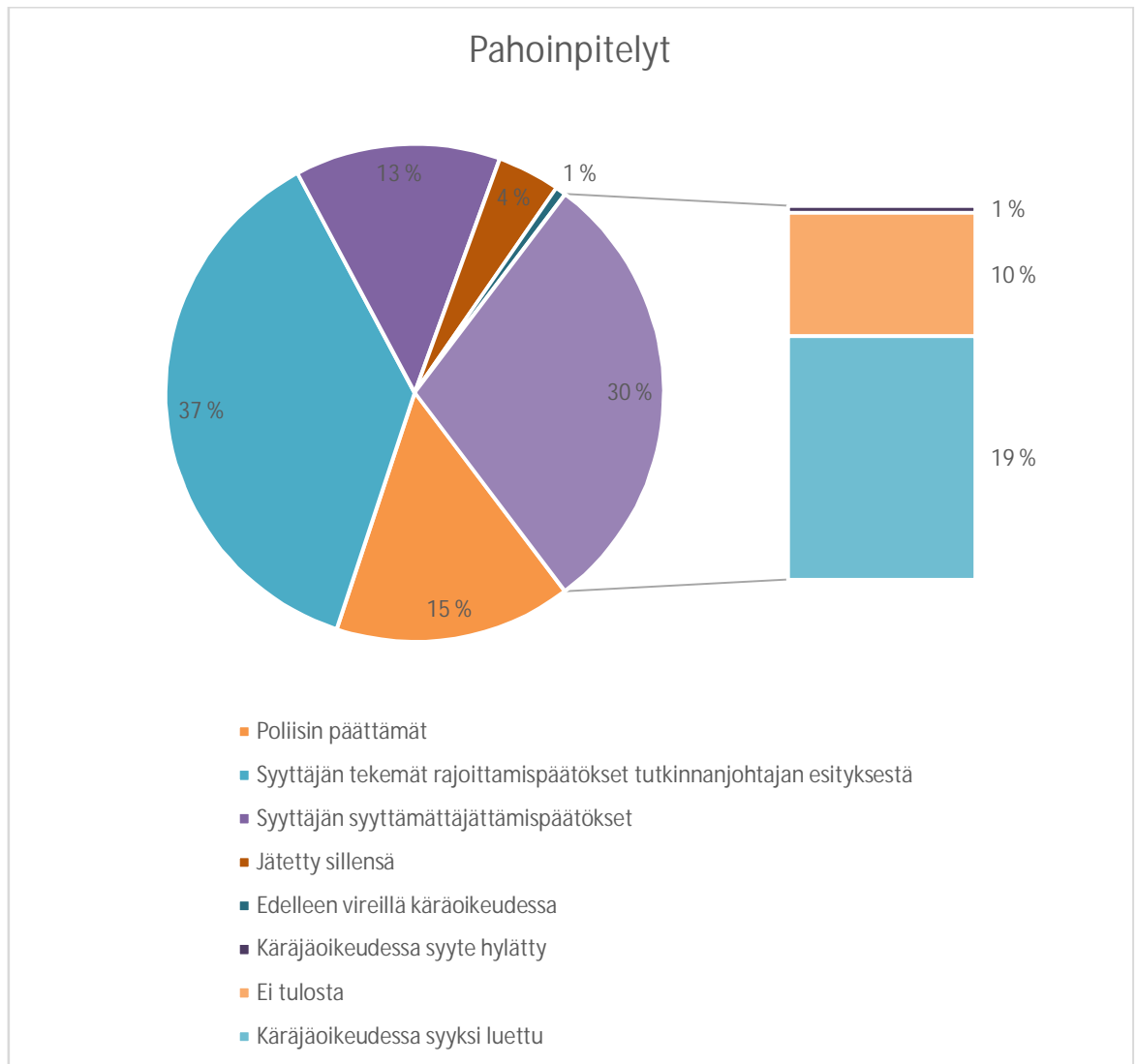
KUVIO 14. Rikosprosessin kokonaiskuva rikosnimikkeiden etenemisestä

Palkkikuvaajan (KUVIO 14) avulla esitämme tutkimusaineistostamme rakennetun kokonaiskuvan lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn etenemisestä rikosprosessissa. Kuvaajaan erottelimme tutkimusaineistomme poliisin tekemät esitutinnan toimittamatta jättämis- ja lopettamispäätökset, syyttäjän tutkinnanjohtajan esityksestä tekemät rajoittamispäätökset ja syyttäjän tekemät syyttämättäjättämispäätökset. Lisäksi erottelimme käräjoikeudessa edelleen vireillä olevat, sillensä jätetyt, käräjoikeudessa hylätyt ja syyksi luetut sekä ne, joihin emme saaneet vertailukelpoista tulosta.

KUVIO 15. Lievien pahoinpitelyjen eteneminen rikosprosessissa

Sektorikuvaajassa (KUVIO 15) esitämme tutkimusaineistomme lievien pahoinpitelyjen rikosprosessin kokonaiskuvaa. Poliisi teki 48 prosenttiin tutkimusaineistomme lieviä pahoinpitelyistä esitutkinnan toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätöksen ja syyttäjä teki rajoittamispäätöksen 27 prosenttiin tutkinnanjohtajan esityksestä. Syyttäjälle syyteharkintaan eteni 25 prosenttia tutkimusaineistomme lieviä pahoinpitelyistä, joihin syyttäjä teki kuuteen prosenttiin syyttämättäjättämispäätöksen. Syytteeseen edenneistä (19 prosenttia lieviä pahoinpitelyistä) yksi prosentti on edelleen vireillä käräjäoikeudessa ja kahdessa prosentissa syyttäjä perui syytteen käräjäoikeuden käsittelyssä (jätetty sillensä). Rikosprosessissa 10 prosenttia lieviä pahoinpitelyistä syyksi luettiin käräjäoikeudessa. Kuvaajaa tarkasteltaessa on hyvä huomioida kuusi prosenttia lievän pahoinpitelyn rikosnimikkeistä, joihin emme saaneet vertailukelpoista tulosta.

KUVIO 16. Pahoinpitelyjen eteneminen rikosprosessissa

Sektorikuvaajassa (KUVIO 16) esitämme tutkimusaineistomme pahoinpitelyjen rikosprosessin kokonaiskuvaa. Poliisi teki 15 prosenttiin tutkimusaineistomme pahoinpitelyistä esitutinnan toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätöksen ja syyttäjä teki rajoittamispäätöksen 37 prosenttiin tutkinnanjohtajan esityksestä. Syyttäjälle syyteharkintaan eteni 48 prosenttia tutkimusaineistomme pahoinpitelyistä, joihin syyttäjä teki 13 prosenttiin syyttämättäjättämispäätöksen. Syytteeseen edenneistä (35 prosenttia pahoinpitelyistä) yksi prosentti on edelleen vireillä käräjoikeudessa ja neljässä prosentissa syyttäjä perui syytteen käräjoikeuden käsittelyssä (jätetty sillensä). Rikosprosessissa käräjoikeudessa hylättiin yksi prosentti pahoinpitelyistä ja syyksi luettiin 19 prosenttia. Kuvaajaa tarkasteltaessa on hyvä huomioida 10 prosenttia pahoinpitelyn rikosnimikkeistä, joihin emme saaneet vertailukelpoista tulosta.

6.9 Tutkimuksen luotettavuus

Arvioimme tutkimuksen ja sen tulosten luotettavuutta tutkimusaineiston, tutkimusmenetelmien ja tekemiemme johtopäätösten näkökulmasta. Varsinainen tutkimusaineistomme sisälsi 1047 rikosilmoitusta, joissa oli 1507 lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikettä.

Tutkimusaineistoa hankkiessamme saimme tiedon, että hakuetoihimme sopivia rikosilmoituksia oli ehtinyt jo arkistoitua. Täten aineistostamme jäi puuttumaan 293 kappaletta poimintaehdot täyttävää rikosilmoitusta, joiden tarkempia tietoja rikosnimikkeistä tai päätöspäätöksistä emme saaneet rikosilmoitusten arkistoitumisen vuoksi. Arkistoitumisen taustalla on rikosilmoitusten tietojen poistamista säätelevä laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa (22.8.2013/761). Lain mukaan tutkinnan ja virka-avun tiedoista poistetaan henkilön tiedot Poliisiasiain tietojärjestelmästä, mikäli tietoja ei tutkinnallisen tai valvonnallisen asian vuoksi ole tarvetta säilyttää. Tiedot voidaan jättää poistamatta muun asianosaisen tai poliisin henkilöstöön kuuluvan jäsenen oikeusturvan turvaamiseksi. Henkilön tiedot poistetaan henkilöasiain tietojärjestelmästä yhden vuoden kuluttua viimeisimmän epäillyn rikoksen vanhentumisesta, mutta aikaisintaan viiden vuoden jälkeen rikosilmoituksen kirjaamisesta.

Kuitenkin tähän lakiin liittyy 1.1.2014 voimaan tullut lakimuutos, jonka toteuttamiseksi annettiin ensin neljän vuoden toimeenpanoaika. Hallituksen esityksessä (HE 181/2017 vp, 1) ehdotettiin muutettavaksi voimaantulosäännöstä siten, että tietojen poistaminen poliisiasiain tietojärjestelmästä olisi kustannussäästöjen vuoksi vasta kuuden vuoden kuluessa lain voimaantulosta 1.1.2020 mennessä. Täten opinnäytetyössämme käsitelty vuosi 2015 on ollut vielä siirtymäaika uuteen lakimuutokseen, jonka vuoksi henkilötietojen käsittelyssä on saatettu osittain menetellä vanhojen säädösten mukaan, jolloin viiden vuoden säilytysaika ei ollut. Tutkimustuloksien luotettavuuteen vaikuttaa arkistoituneiden rikosilmoitusten osalta erityisesti niiden sisältämät rikosnimikkeet. Epäilemme arkistoituneiden rikosilmoitusten sisältäneen suurimmilta osin lieviä pahoinpitelyjä, koska niiden rikoksen vanhentumisaika on kaksi vuotta. Arkistoituneiden rikosilmoitusten määrä on noin 21,9 prosenttia koko aineistosta.

Hakukriteereinä aineiston keräämiseksi käytettiin luokittelutietoa "perheväkivalta", aluekoodia Helsinki, vuonna 2015 läheisväkivaltaryhmässä toimineita neljää tutkinnanjohtajaa,

vuotta 2015 sekä rikosnimikkeitä pahoinpitely ja tai lievä pahoinpitely. Aineiston hakukriteerejä arvioitaessa voidaan todeta, että luokittelu ”perheväkivalta” on saattanut puuttua osasta rikosilmoituksia, jolloin kyseinen rikosilmoitus ei sisälly aineistoomme. Lisäksi aineistoa analysoidessamme ilmeni rikosilmoituksia, jotka eivät syyttäjän tietojen mukaan kuuluneet lähisuhdeväkivallan piiriin. Lisäksi rikosilmoituksia oli siirretty muun alueen piiriin ja muutamaa rikosilmoitusta ei löytynyt syyttäjän järjestelmistä. Lisäksi ennen syyteharkintaa esitutkinnassa päätettyjen rikosilmoitusten joukosta päätösperusteita tutkiesamme löytyi muun muassa seuraavat päätökset: rikos vähäinen (TulliL 45, RajavartioL 2:9.1), asianomistaja ei vaadi rangaistusta (ETL 3:4.2) ja annettu rangaistusvaatimus. Nämä viittaavat rikosnimikkeiden liittyneen muuhun kuin lähisuhdeväkivaltarikoksiin.

Tuloksia analysoidessamme huomasimme, että kaikkia perusteluja syyttäjän tekemien syyttämättäjäntämispäätösten tai käräjäoikeuden ratkaisuja oli mahdoton kohdistaa tietyille rikosnimikkeille. Tämä sen vuoksi, että esitutkintapöytäkirjat tai haastehakemukset olivat sisältäneet useita rikosnimikkeitä tai syytekohtia ja niihin oli tullut erilaisia päätöksiä. Syyttäjältä saimme tiedon vain kokonaisuudesta, emme rikosnimikkeittäin. Esimerkiksi perusteluissa saattoi lukea, että ”käräjäoikeudessa syyksiluettiin 3 syytekohtaa ja 1 hylättiin, valitettu hovioikeuteen”. Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi erottelimme tämänkaltaiset tapaukset ”ei tulosta”-kategoriaan ja huomioimme vain sellaiset tulokset, jotka pystyimme kohdentamaan tarkasti rikosnimikkeisiin. Huomionarvoista on myös se, että aineistomme rikosilmoitukset saattoivat sisältää monia muita rikosnimikkeitä sekä haastehakemuksissa saattoi olla yhdistettynä useita esitutkintapöytäkirjoja. Kokonaisuutena arvioiden muut mahdolliset rikosnimikkeet ovat saattaneet vaikuttaa rikosprosessin etenemiseen. Nämä muut mahdolliset rikosnimikkeet eivät olleet tiedossamme.

Tutkimusmenetelmän kannalta on otettava huomioon osittain käsityönä Excel-ohjelmassa tehdyt laskelmat. Vaikka laskelmat ovat täsmäytetty kokonaismääriin, jää mahdollisuus inhimilliseen laskuvirheeseen. Johtopäätökset ovat tehty tutkimusaineistoomme perustuen, joten edellä mainitut seikat vaikuttavat myös niihin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa arvioimme suureksi työksi yhteistyön syyttäjän kanssa. Olimme suhteellisen luottavaisia siihen, että tutkimusaineiston saamme ongelmitta, koska työstä oli keskusteltu jo etukäteen Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivalta ryhmän kanssa. Tutkimusaineiston hankkiminen osoittautui kuitenkin astetta vaikeammaksi ja aikaa vieväksi projektiksi. Tutkimusaineiston eteen jouduimme näkemään vaivaa ja aikaa paljon suunniteltua enemmän. Yhteistyö syyttäjän kanssa puolestaan kompensoi menetettyä aikaa hyvin, koska satuimme löytämään innokkaan ja erityisen toimeliaan yhteistyöhenkilön Helsingin syyttäjävirstolta.

Valitsimme opinnäytetyöhömmä haastavan, mutta mielenkiintoisen aiheen. Mielestämme suoriuduimme suuresta työmäärästä huolimatta hyvin. Jälkeenpäin ajateltuna koko opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa niin oppimisen kuin tutkimustulosten kannalta. Tutkimuksen tuloksina onnistuimme saamaan kattavan kokonaiskuvan lähisuhteissa tapahtuneiden epäiltyjen lievien pahoinpitely- ja pahoinpitelyrikosten etenemisestä rikosprosessissa. Havaitimme tiedon hankinnan olevan suhteellisen hankalaa, vaikka Istanbulin sopimuksen yhtenä velvoitteena on tilastotiedon keräämisen helpottaminen. Toivottavasti tulevaisuudessa tiedon keruu onnistuu vähemmällä työllä. Ainakin lakimuutos henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa mahdollistaa täsmällisen tuloksen tämänkaltaiseen tutkimukseen vuoden 2020 jälkeen. Mielestämme esimerkiksi Poliisiasiain tietojärjestelmän luokiteltutietoja tulisi täsmentää. Lisäksi yhteisen tietojärjestelmän luominen poliisin, syyttäjävirston ja käräjäoikeuden välille, olisi tärkeää kokonaisuuksien hahmottamisen sekä koko rikosprosessin tutkimisen kannalta.

Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään tuli vuonna 2015 tutkittavaksi lieviä pahoinpitelyjä sekä pahoinpitelyjä sisältäneitä rikosilmoituksia aineistomme perusteella yhteensä 1340 kappaletta. Aineistosta jäi puuttumaan 293 kappaletta poimintaehdot täyttävää rikosilmoitusta, joiden tarkempia tietoja rikosnimikkeistä tai päätöspäätösteistä emme varsinaiseen tutkimusaineistoon saaneet mukaan. Arkistoituneiden rikosilmoitusten puuttuminen saattaa vaikuttaa tutkimustuloksiimme ja käsitelimme tätä tarkemmin tulosten luotettavuutta arvioidessamme.

Varsinainen tutkimusaineistomme pohjautuu arkistoitumattomiin 1047 rikosilmoitukseen, joista pahoinpitelyjä sisältäneitä olivat 883 kappaletta, lieviä pahoinpitelyjä sisältäneitä 102

kappaletta ja 62 kappaletta sellaisia ilmoituksia, jotka sisälsivät molempia rikosnimikkeitä. Nämä rikosilmoitukset (1047 kpl) sisälsivät 1507 lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikettä. Näistä pahoinpitelyitä oli 1320 kappaletta ja lieviä pahoinpitelyitä 187 kappaletta. Syyttäjälle syyteharkintaan näistä eteni 673 rikosnimikettä. Syyttäjälle edenneistä rikosnimikkeistä 461 kappaletta eteni käräjäoikeuteen, joista tutkimusaineistomme perusteella syyksi luettiin 272 rikosnimikettä. Tästä voimme päätellä, että Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleista lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneistä rikosilmoituksista noin 18 prosenttia eteni rikosprosessissa syyksi lukevaan tuomioon asti.

Lievien pahoinpitelyjen osalta rikosprosessi kulki seuraavasti. Poliisi teki 48 prosenttiin tutkimusaineistomme lievistä pahoinpitelyistä esitutkinnan toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätöksen ja syyttäjä teki rajoittamispäätöksen 27 prosenttiin tutkinnanjohtajan esityksestä. Syyttäjälle syyteharkintaan eteni 25 prosenttia tutkimusaineistomme lievistä pahoinpitelyistä, joihin syyttäjä teki kuuteen prosenttiin syyttämättäjättämispäätöksen. Syytteeseen edenneistä (19 prosenttia lievistä pahoinpitelyistä) yksi prosentti on edelleen vireillä käräjäoikeudessa ja kahdessa prosentissa syyttäjä perui syytteen käräjäoikeuden käsittelyssä (jätetty sillensä). Rikosprosessissa 10 prosenttia lievistä pahoinpitelyistä syyksi luettiin käräjäoikeudessa. Tuloksia pohdittaessa on hyvä huomioida, että emme saaneet vertailukelpoista tulosta kuuteen prosenttiin lievän pahoinpitelyn rikosnimikkeistä.

Pahoinpitelyjen osalta rikosprosessi kulki seuraavasti. Poliisi teki 15 prosenttiin tutkimusaineistomme pahoinpitelyistä esitutkinnan toimittamatta jättämis- tai lopettamispäätöksen ja syyttäjä teki rajoittamispäätöksen 37 prosenttiin tutkinnanjohtajan esityksestä. Syyttäjälle syyteharkintaan eteni 48 prosenttia tutkimusaineistomme pahoinpitelyistä, joihin syyttäjä teki 13 prosenttiin syyttämättäjättämispäätöksen. Syytteeseen edenneistä (35 prosenttia pahoinpitelyistä) yksi prosentti on edelleen vireillä käräjäoikeudessa ja neljässä prosentissa syyttäjä perui syytteen käräjäoikeuden käsittelyssä (jätetty sillensä). Rikosprosessissa käräjäoikeudessa hylättiin yksi prosentti pahoinpitelyistä ja syyksi luettiin 19 prosenttia. Tuloksia pohdittaessa on hyvä huomioida, että emme saaneet vertailukelpoista tulosta kymmeneen prosenttiin pahoinpitelyn rikosnimikkeistä.

Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden kohdalta voidaan todeta tutkimuksemme perusteella, että noin 65 prosentissa päätöksistä teki syyttäjä rajoittamispäätöksen tutkinnanjohtajan esityksestä. Suurin osa näistä rajoittamispäätöksistä koski esitutkinnan

lopettamista joko seuraamusluonteisella (toisin sanoen harkinnanvaraisella) rajoittamisella tai prosessuaalisella rajoittamisella. Noin 40 prosenttia syyttäjän rajoittamispäätöksistä tehtiin seuraamusluonteisella rajoituspäätöksellä ja noin 57 prosenttia tehtiin prosessuaalisella rajoituspäätöksellä.

Tutkimustuloksemme, 18 prosenttia syyksi luettuja koko tutkimusaineiston rikosnimikkeistä, perusteella voimme myös todeta, että hypoteesi, suuri osa epäillyistä rikoksista ei päädy syyksi lukevaan tuomioon asti rikosprosessissa, pitänee paikkansa.

LÄHTEET

Henkilölähteet

Keskinen, Nina 2018: Helsingin syyttäjäviraston kihlakunnansyyttäjä. Sähköposti 14.09.2018, 18.09.2018, 22.10.2018.

Purolinna, Maarit 2018: Helsingin poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli. Haastattelu 24.09.2018.

Vuento, Marja 2018: Helsingin poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli. Haastattelu 24.9.2018 ja sähköposti 21.10.2018.

Vuorisalo, Juhani 2018: Helsingin poliisilaitoksen rikosylikomisario. Sähköposti 13.09.2018.

Kirjallisuuslähteet

Ahola, Tapani & Ahola, Maiju 2016: Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki, Lyhytterapiainstituutti Oy.

Ellonen, Noora & Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Juha 2007: Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64/2007, Espoo Poliisiammattikorkeakoulu, Helsinki Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Ervasti, Kaijus 2014: Tuomioistuinsovittelu. Käytännön opas. 2., uudistettu ja laajennettu laitos. Helsinki, Edita Publishing Oy.

Fagerlund, Monica 2016: Lähisuhdeväkivalta poliisin perheväkivaltatehtävillä. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 123, Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Flinck, Aune 2006: Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana, Tampere, Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Flinck, Aune & Elonheimo, Henrik 2010, Teoksessa: Poikela, Esa (toim.) Sovittelu. Ristiriitojen kohtaamisesta konfliktien hallintaan. Jyväskylä, PS-kustannus.

Frände, Dan & Matikkala, Jussi & Tapani, Jussi & Tolvanen, Matti & Viljanen, Pekka & Wahlberg, Markus 2014: Keskeiset rikokset. 3., uudistettu ja laajennettu laitos, Helsinki, Edita Publishing Oy.

Halme, Kimmo & Korttesalmi Leo & Lönnroth, Kaarle & Parviainen, Johanna & Saukonniemi, Teemu & Springare, Sanna & Rantaeskola, Satu (toim.) 2014: Esitutkintalaki - Kommentaari. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjoja. Esitutkintalaki, oppikirjat 21. Tampere 2014 Taitto ja paino: Paula Karjalainen - Juvenes Print.

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen Marko 2012: Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki, Talentum.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos, Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Humppi, Sanna-Mari 2008: Poliisiin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 75/2008. Tampere, Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Husa, Jaakko & Mutanen, Anu & Pohjolainen, Teuvo 2005: Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki, Talentum.

Korsisaari, Eva Maria 2012, teoksessa: Purjo, Timo (toim.) Sukupuoli ja väkivalta osa 2, Tampere, Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Lappalainen, Juha & Frände, Dan & Havansi, Erkki & Koulu, Risto & Niemi-Kiesiläinen, Johanna & Nylund, Anna & Rautio, Jaakko & Sihto, Juha & Virolainen, Jyrki 2007: Prosessioikeus. Toinen, uudistettu painos, Helsinki WSOYpro.

Lappi-Seppälä, Tapio & Hakamies, Kaarlo & Koskinen, Pekka & Majanen, Martti & Melander, Sakari & Nuotio, Kimmo & Nuutila, Ari-Matti & Ojala, Timo & Rautio, Ilkka 2008: Rikosoikeus. Kolmas, uudistettu painos, Helsinki WSOYpro.

Niemi-Kiesiläinen, Johanna 2004: Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki, WSOY.

Väätäinen Nora 2014: Esitutkinnan rajaaminen osana esitutkintayhteistyötä. Lapin yliopisto. Oikeustieteiden tiedekunta. Pro gradu - työ.

Oikeudelliset lähteet

HE 46/2014 Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 78/2010 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 21 luvun 16 §:n muuttamisesta.

HE 181/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

HE 222/2010 Hallituksen esitys Eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

Sähköiset lähteet

Brunila, Teuri 2009: Sovittelu. Luettavissa:

http://www.ssf-ffm.com/pdf/2009/Teuri_Brunilan_esitys_261109.pdf Luettu 13.11.2018.

Elonheimo, Henrik 2004: Restoratiivinen oikeus ja suomalainen sovittelu. Teoksessa: Oikeus 2004. Luettavissa: <https://www.edilex.fi/oikeus/3690.pdf> Luettu 14.11.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017: Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Luettavissa:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160401/16_2017_Istanbulin%20sopimuksen%20tps%202018-21_suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 15.10.2018.

Tilastokeskus 2018: Avio- ja avopuolisoiden välisten tapauksien osuus perhe- ja lähisuhdeväkivallasta laskussa. Luettavissa:

https://www.stat.fi/til/rpk/2017/15/rpk_2017_15_2018-05-31_tie_001_fi.html

Luettu 18.10.2018.

VKS:2016:5. Valtakunnansyyttäjän yleiset ohjeet. Esitutinnan rajoittaminen

Luettavissa:

https://www.valtakunnansyyttajanvirasto.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/valtakunnansyyttajan_yleisetohjeet/esitutkinta/vks20165esitutinnanrajoittaminen.html Luettu: 3.11.2018

Vierula, Hertta 2016: Väkivallalla on pitkät jäljet. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen hoito on monen ammattilaisen käsissä. Potilaan lääkirilehti. Luettavissa:

<http://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/vakivallalla-on-pitkat-jaljet/> Luettu 13.11.2018.

KUVIOT JA TAULUKOT

KUVIO 1. Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleet epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneet rikosilmoitukset lukumäärinä

KUVIO 2. Prosentuaalinen jakauma Helsingin poliisilaitoksen läheisväkivaltaryhmään vuonna 2015 tutkittavaksi tulleista epäiltyjä lieviä pahoinpitelyjä ja pahoinpitelyjä sisältäneistä rikosilmoituksista

KUVIO 3. Esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosilmoitusten ja syyttäjälle syyteharkintaan edenneiden esitutkintapöytäkirjojen suhde toisiinsa

KUVIO 4. Lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeiden lukumäärä tutkimusaineiston rikosilmoituksissa

KUVIO 5. Prosentuaalinen jakauma epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen välisestä kokonaismääräisestä suhteesta rikosnimikkeittäin tarkasteltuna

KUVIO 6. Rikosnimikkeiden prosentuaalinen jakauma syyttäjälle syyteharkintaan edenneistä ja muutoin esitutkinnassa päätetyistä

KUVIO 7. Epäiltyjen tekojen määrät eroteltuna syyttäjälle syyteharkintaan edenneisiin ja muutoin esitutkinnassa päätettyihin lievän pahoinpitelyn ja pahoinpitelyn rikosnimikkeisiin

KUVIO 8. Syyttäjän päätökset syyteharkintaan edenneistä rikosnimikkeistä

KUVIO 9. Syyttäjän tekemät syyttämättäjättämispäätökset rikosnimikkeittäin eroteltuna

KUVIO 10. Syyttäjän tekemien syyttämättäjättämispäätösten perustelut eroteltuna rikosnimikkeittäin

KUVIO 11. Käräjäoikeuden päätökset epäiltyjen lievien pahoinpitelyjen ja pahoinpitelyjen rikosnimikkeisiin

KUVIO 12. Käräjäoikeudessa syyksi luetut rikosnimikkeet eroteltuina lieviin pahoinpitelyihin ja pahoinpitelyihin

KUVIO 13. Esitutkinnassa muutoin päätettyjen rikosnimikkeiden suhde syyttäjän rajoittamien ja poliisin päättämien välillä

KUVIO 14. Rikosprosessin kokonaiskuva rikosnimikkeiden etenemisestä

KUVIO 15. Lievien pahoinpitelyjen eteneminen rikosprosessissa

KUVIO 16. Pahoinpitelyjen eteneminen rikosprosessissa

TAULUKKO 1. Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden tutkinnan päätöspäätökset taulukoituna

TAULUKKO 2. Muutoin esitutkinnassa päätettyjen rikosnimikkeiden tutkinnan päätöspäätökset taulukoituna